

Міністерство освіти та науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет філології
Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**Способи перекладу медичних термінів в британському
постмодерністському художньому дискурсі**

Студентки 6 курсу 641м групи
Спеціальності 035 – Філологія
Спеціалізації 035.04 Германські мови та
літератури (переклад включно) - англійська

Войтенко Алесі Романівни

Керівник: к. філол. н., ст. викладач

Лютянська Наталя Іванівна

Рецензент: к. пед. н., ст. викладач

Сидоренко Юлія Ігорівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	7
1.1. Терміни: особливості визначення поняття, основні різновиди.....	7
1.2. Медичні терміни. Генеза медичних термінів	14
1.3. Лексико-семантичні та структурні особливості медичних термінів ..	20
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА МЕДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	30
2.1. Виклики медичного перекладу	30
2.2. Способи перекладу англomовних медичних термінів.....	36
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У БРИТАНСЬКОМУ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	42
3.1. Різновиди медичних термінів у британському постмодерністському художньому дискурсі	42
3.2. Лексико-семантичні особливості медичних термінів британського постмодерністського художнього дискурсу	52
3.3. Способи перекладу медичних термінів у британському постмодерністському художньому дискурсі.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДОДАТОК 1. ТЕРМІНИ (ПРОСТІ ТА СКЛАДНІ), ЇХ ПЕРЕКЛАД ТА СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ.....	86
ДОДАТОК 2. МЕДИЧНІ ТЕРМІНИ-СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ, ЇХ ПЕРЕКЛАД ТА СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ	95
ДОДАТОК 3. ВІДСОТКОВЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ	104
ДОДАТОК 4. ВІДСОТКОВЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ	105
SUMMARY	106

ВСТУП

На даний момент техніка перекладу спеціальної професійної лексики є комплексом завдань, які постають перед перекладачем у процесі перекладу тексту з вихідної мови на мову перекладу. Багато дослідників присвятили монографії та дисертації проблемам перекладу професійної лексики, але вони, як правило, стосувалися лише науково-технічних текстів (Барсукова Є.А., Петрова Г.Г., Ковальова К.І. та інші).

У контексті ж художнього тексту професійна лексика сприймається читачами по-різному, тому що не всі володіють необхідним запасом знань для повного освоєння цього твору. Особливо це стосується такого шару професійної лексики, як медичний, оскільки ця область людської діяльності включає в себе безліч спеціальних термінів і висловів, зрозумілих тільки працівникам даної сфери.

Проблеми медичного терміноутворення у мові медицини, функціонування та розвитку спеціальної медичної лексики, її природа та властивості, особливості семантики та системні зв'язки досі перебувають у колі активних інтересів дослідників (Лейчик В. М., Лотте Д. С., Арнольд І. В. та інші).

Медична термінологія визначається строго обмеженою, понятійною та структурною детермінованістю, єдністю та цілісністю, що не допускає розмиття своїх кордонів, що іноді становить проблему для перекладачів.

Варто зазначити, що в англomовній літературі достатньо прикладів художніх творів, в яких використовується медична термінологія у зв'язку, як правило, із залученням персонажів у цю галузь людської професійної діяльності. Говорячи саме про британській постмодерністський період, то ми можемо виділити наступні твори: «Не відпускай мене» Кадзуо Ішігуро, «Чоловік, який сплутав дружину із капелюхом та інші історії з лікарської практики» Олівера Сакса та «Субота» Ієна Мак'юена.

Проте, вивченню особливостей перекладу медичного пласта лексики в англomовному художньому дискурсі досі не приділялося достатньо уваги, що і зумовило наш інтерес до даної теми.

Актуальність дослідження обумовлюється невирішеністю питання про способи перекладу медичних термінів, що пов'язано з варіативністю їх передачі українською мовою. Крім того, цікавим є вивчення медичних термінів у неприродних для них середовищах, а саме, у художньому тексті.

Мета дослідження – визначити способи перекладу медичних термінів у британському постмодерністському художньому дискурсі.

Завданнями дослідження є:

- З'ясувати визначення поняття «термін» та виявити основні різновиди термінів;
- Охарактеризувати медичні терміни та виявити їх лексико-семантичні та структурні особливості;
- Ознайомитись із викликами медичного перекладу;
- Виявити різновиди медичних термінів у британському постмодерністському художньому дискурсі;
- Проаналізувати лексико-семантичні особливості медичних термінів британського постмодерністського художнього дискурсу;
- Виокремити способи перекладу медичних термінів у британському постмодерністському художньому дискурсі.

Об'єкт дослідження – медичні терміни в британському постмодерністському художньому дискурсі.

Предмет дослідження – способи перекладу медичних термінів у британському постмодерністському художньому дискурсі.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі **методи дослідження:**

- *порівняльний аналіз* як провідний перекладознавчий метод було задіяно для зіставлення між собою як тексту оригіналу та тексту перекладу в цілому, так і на рівні окремих складових;

- *метод суцільної вибірки* англомовних медичних термінологічних одиниць, використаних в мові творів британського постмодерністського художнього дискурсу та їх еквівалентів українською мовою;

- *структурно-семантичний аналіз* для вивчення формально-змістових характеристик як англомовних медичних термінологічних одиниць, так і їх еквівалентів;

- *функціональний аналіз* для визначення того, як функціональні характеристики вихідних текстів та/або одиниць, що визначають способи їхнього іншомовного відтворення.

Матеріалом дослідження послужив художній твір британського письменника Олівера Сакса “The Man Who Mistook His Wife For a Hat And Other Clinical Tales” та його переклад українською мовою Олени Опанасенко.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше на матеріалі британського постмодерністського художнього дискурсу аналізуються основні способи перекладу медичних термінів.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що виявлені в ході дослідження закономірності у функціонуванні та перекладу медичної термінології вноситимуть певний внесок у подальший розвиток перекладознавства та загального мовознавства.

Практичне значення визначається можливістю використання результатів дослідження у викладанні практичного курсу перекладу, зіставної лексикології англійської та української мов.

Апробація роботи. Результати даного дослідження були представлені на науковій конференції «Могилянські читання-2021», що відбулася 21.11.21 в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили в місті Миколаїв, а також було підготовлено до друку статтю «До проблем перекладу

медичних термінів у художніх творах» у науковому журналі «Студентські наукові студії».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, переліку додатків та короткого викладу англійською мовою (summary).

У **вступі** обґрунтовується актуальність роботи, визначається мета та завдання дослідження, зазначається об'єкт, предмет та методи дослідження, наукова новизна, теоретичне та практичне значення дослідження.

В **першому розділі** розглядаються теоретичні засади вивчення медичної термінології, а саме терміни: особливості визначення поняття, основні різновиди; медичні терміни та їх генеза; лексико-семантичні та структурні особливості медичних термінів.

У **другому розділі** визначається специфіка медичного перекладу: виклики медичного перекладу та способи перекладу англомовних медичних термінів.

У **третьому розділі** міститься практичний аналіз британської постмодерністської художньої літератури, що включає такі підпункти: різновиди медичних термінів в британській постмодерністській літературі; лексико-семантичні особливості медичних термінів у британській постмодерністській літературі; способи перекладу медичних термінів у британській постмодерністській літературі.

Висновки містять конкретні дії під час дослідження та результати, які були отримані.

Список використаних джерел містить 90 позицій із джерел як українською, російською, так й англійською мовами.

Перелік додатків унаочнює результати дослідження.

У **summary** вказано загальні відомості дослідження англійською мовою.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1. Терміни: особливості визначення поняття, основні різновиди

Незважаючи на певну традицію, в науці про терміни існує ціла низка невирішених проблем. Однією з центральних є проблема визначення терміна. Так, В.М. Лейчик, говорячи про відсутність загальноприйнятого визначення терміна, пов'язує цю проблему з тим, що термін є об'єктом не лише термінознавства (яке можна лише умовно назвати лінгвістичною дисципліною), а й цілого ряду наук. Відповідно, має місце своєрідний «центризм» кожного дисциплінарного спрямування, з позиції якого здійснюється спроба дати дефініцію, що відображає, зокрема, певні ознаки, найважливіші з його погляду: «Справді, лінгвістичне визначення терміна – це визначення мовних аспектів, логічне ж визначення терміна – це визначення його логічних аспектів тощо».

(127)

Ця обставина часом призводить до того, що у більшості робіт, наводиться кілька визначень терміну і підкреслюється неможливість створення універсального визначення. Понад те, С.Д. Шелов відзначає відсутність у ряді робіт з термінологічної тематики оригінальних визначень, навіть якщо є обговорення та коментарі вже наявних дефініцій терміну, з іншого боку «деякі дослідники пропонують власне визначення цього поняття без урахування вже наявних дефініцій» (33). К.А. М'якшин говорить про нездійсненність ідеї відображення у визначенні всіх аспектів і критеріїв терміну, констатує, що «наглядною ілюстрацією цьому може бути більша частина дефініцій поняття «термін», що акцентують увагу на якійсь одній його рисі» (28). С.В. Брикіна підкреслює, що «попри здавалося б численні дослідження в галузі вивчення терміна, аж до наших днів існує безліч його визначень» (51) і що сутність такого визначення зводиться до його спеціального професійного вживання. Тим

не менш, наочне уявлення таких дефініцій дає можливість спостерігати еволюцію поглядів на термін у різних аспектах (Ахметова 214).

Розглянемо найважливіші мовні риси, притаманні термінам, з урахуванням порівняння цього і суміжних понять. Як слушно зазначає О.О. М'ясників, як і багато інших термінознавців, «жодне з визначень терміну не може вважатися достатнім для пізнання сутності, що визначається ним» (40). Автор рекомендує дослідникам «мати в розпорядженні готову дефініцію, якою вони збираються оперувати надалі, спираючись на перелічені в ній найбільш загальні та суттєві ознаки» (42).

С.Д. Шелов перераховує та критично аналізує наступні загальноприйняті мовні риси, що характеризують терміни як особливі слова та словосполучення:

- 1) зв'язок терміна з поняттям та точність понятійної семантики терміна;
- 2) однозначність терміну чи, принаймні, тенденція до неї;
- 3) стилістична нейтральність і відсутність експресивності у термінах;
- 4) номінативність терміна;
- 5) системність терміна (94).

Насамперед підкреслимо, що наукової одностайності немає навіть у підході до вищезгаданих мовних рис, що термін – це слово (або словосполучення) у системі опозицій «термін – слово». Власне опозицією це співвідношення називає Л.М. Алексєєва, справедливо ставлячи цю проблему до найбільш спірних у термінологічній науці. У дослідженні «Проблеми терміну та терміноутворення» термінознавець, наводячи висловлену класиком вітчизняної термінологічної науки Г.О. Винокуром ще в 30-х роках думку, згідно з якою термін не є особливим словом, а є словом в особливій функції (29), констатує далі, що «слово і термін поєднує те, що слово і термін породжують на основі природної мови. Проте термін не зводимо до слова хоча б тому, що правила, які задають терміни і є алгоритмом перекодування, повинні мати свою специфіку, хоча ми, безумовно, враховуємо, що термінологія – це також мовна сфера функціонування мови» (Алексєєва 31). Цей висновок

необхідно враховувати у гіпотетичному еталонному визначенні терміна. Заперечення контрарності (терміну та слова, терміна як особливого слова та загальноновживаного слова) зазначає М.В. Орлова, спираючись на думку В.М. Лейчика, який наголошує, що «лексична основа проявляється у всіх сторонах терміна» і називає даний тип «взаємодії» «відношення логічної похідності» (58).

Виділене зіставлення, неминуче веде до іншої проблеми – порівняння термінів і нетермінів, інакше кажучи, спеціальної та загальноновживаної лексики. У цьому аспекті зазначається, що «більшість вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, пропонуючи своє трактування поняття «термін» ставлять в основу ту чи іншу відмінну рису (або сукупність відмінних рис), яка дозволила б розмежувати загальноновживану лексику та терміни» (М'якшин 42). Спеціальним словом (словосполученням), прийнятим у «професійній діяльності та вживане в особливих умовах» термін називається у працях А.В. Суперанської, Н.В. Подільської та Н.В. Васильєвої.

О.О. М'ясників пов'язує розуміння реалізації терміна в слові через бачення останнього як основної структурно-семантичної одиниці, яка має номінативну функцію і враховуючи, що «слова та утворювані ними словосполучення формують як склад загальної лексичної системи мови, так і склад її приватної підсистеми – термінології» (21).

Багатоаспектний характер терміна наголошується у роботах А.С. Герда. Вчений стверджує, що «найяскравішим прикладом знака є слово, що має форму та значення» (63). Називаючи термін знаком (знаком МСЦ – мови для спеціальних цілей), формою вираження такого знака (терміну) А.С. Герд називає слово чи словосполучення (64). Безумовно ключовим у баченні термінознавця є питання, пов'язане з нерозривністю цього зіставлення – і термін, і слово – це знаки, що мають і форму, і значення (опозиція «термін – знак»). Водночас, особливо гостро у цьому аспекті реалізується опозиція «термін – значення».

В.М. Лейчик наголошує: «термін – лексична одиниця певної мови для спеціальних цілей, що означає загальне-конкретне або абстрактне поняття теорії певної спеціальної галузі знань чи діяльності» (291). Дане твердження констатує нерозривність поняття та терміна, що називається «дефініцією» (Нікітіна 18) або короткою назвою, що має дефініцію «поняття, що відстоялося» (Нікітіна 18-9). І.В. Арнольд, визначаючи термін як слово або словосполучення (а точніше: стійке словосполучення), вказує на те, що він (термін) є «уточненим найменуванням поняття, специфічним для будь-якої галузі знання, виробництва, культури» (25).

С.П. Хижняк констатує, що «іноді основою протиставлення терміну та слова є твердження, що термінологічність як мовне семантичне явище виявляє тенденцію до зближення з логічним поняттям» (49).

Повертаючись до названої вище проблеми розмежування спеціальної та загальноновживаної лексики з погляду нерозривного зв'язку терміна, що позначає конкретне поняття, та визначення, наведемо визначення Ж. Багана та Є.М. Таранової: терміном може бути будь-яке слово, якому дана чітка дефініція, що визначає поняття і жорстко обмежує понятійну сферу, що забезпечує ізоляцію від обивательських сенсів омонімічного слова загальної лексики» (116).

Таким чином, у визначенні терміна мають бути виділені такі аспекти:

- 1) приналежність терміна до певної понятійної системи, бачення терміна як елемента конкретної галузі знання, сукупність спеціальних знаків, що формує терміносистему;
- 2) наявність прийнятого конкретним професійним співтовариством визначення, зафіксованого в авторитетному джерелі;
- 3) нерозривний зв'язок терміна та спеціального поняття, яке він позначає;
- 4) формальна реалізація терміна мовними засобами – словом чи словосполученням часом вже прийнятим у природній мові, тобто які містять у собі одне із значень загальноновживаного багатозначного слова;

5) розуміння терміна як результату людського пізнання, що містить у собі та формує концептуальну картину будь-якої спеціальної галузі.

Враховуючи виділені аспекти, сформулюємо для даної роботи визначення терміна:

Термін – це знак, що виражає поняття будь-якої спеціальної області, що належить її знаковій системі (терміносистемі), реалізований у слові або словосполученні природної мови і є вербалізованим результатом людського пізнання, зміст якого сформовано в дефініції.

З поняттям «термін» та його визначенням ми вже визначились. Тепер перейдемо до різновидів термінів та їх класифікації.

Щоб вибрати найбільш прийнятний варіант перекладу терміна, перекладач повинен спиратися на певну класифікацію. Існує ряд класифікацій, що ґрунтуються на різних ознаках термінів. Наприклад, В.М. Лейчик та С.Д. Шелов класифікували термінологію за мовною формою, змістом, функцією, за внутрішньомовними та позамовними ознаками (8). Проте перед тим як аналізувати сутність класифікації, необхідно дати визначення даному поняттю.

К.Я. Авербух говорив, що класифікація - це розподіл об'єктів на логічно пов'язані класи на основі суттєвих ознак, що відрізняють дані об'єкти від об'єктів, що належать до інших категорій (71).

А.В. Суперанська дефінувала поняття наукової класифікації як «упорядкований спосіб асоціації та дисоціації, а також розумової організації ідей, представлених у мозку людини у формі понять» (22-3).

Можна дійти висновку, що метою класифікації є впорядкування систем класів з урахуванням деяких ознак. Однак для успішного класифікування недостатньо лише скласти типологію термінів. На відміну від типології, суть якої полягає у членуванні термінів за однією суттєвою ознакою, класифікації групують їх за різними приватними ознаками. Наприклад, у загальній формі сучасна наука членує терміни на суспільні, природні та технічні. По об'єкту

номінації терміни поділяють на наукові, технічні та технологічні, соціальні, культурні тощо.

Враховуючи тему даної роботи, нас найбільше цікавить класифікування за ознаками термінів як слів чи словосполучень. По-перше, виділяється класифікація за семантичною структурою.

Наприклад, можна групувати терміни на однозначні і багатозначні: одне й те саме поняття може зустрічатися в технічних англійських текстах, але вживатися у своєму перекладі в різних смислових значеннях залежно від того, в якій галузі технічного знання він використовується: авіація, машинобудування, електротехніка тощо, тобто конкретний термін несе зовсім різні смислові навантаження в залежності від його спеціального призначення (термін *discharge* може перекладатися як *імпульс* у медицині, як *зняття навантаження* у сфері обчислювальної техніки, як *розряд в електриці* тощо).

Потім розглядається класифікація термінів формальної структури, хоча дана класифікація має безліч підрозділів. В.М. Сергєвніна поділяє терміни на терміни-слова і терміни-словосполучення, де термінологічні словосполучення – єдине розчленоване професійне поняття, вужче, ніж родові поняття, позначене терміном-словом (61-2). Б.Н. Головін ділить терміни-слова на непохідні (ціль), похідні (декодування), складні (аеродинаміка) та аббревіатури (ДВС) (18).

Ряд інших класифікацій доречно лише позначити списком: класифікація за сферою використання, за мовою-джерелом, частинами мови, за функцією, ступенем абстракції (наприклад, у філософії) та безліч інших.

Говорячи про безпосередній процес перекладу термінів, слід зазначити, що перекладачеві необхідно розуміти основу класифікації для того, щоб легко знаходити терміни в словниках, розуміти, до якої наукової галузі належить той чи інший термін, підбирати синоніми та еквіваленти тощо.

Говорячи про конкретні типи термінів, для початку слід виділити історичний аспект, на підставі якого терміни поділяються на споконвічні та запозичені. Згідно з думкою С.В. Гриньова-Гриневича, споконвічні терміни – поняття, що здавна існували в мові. Для англійської мови це слова

індоєвропейської, загально німецької та англійської мов. Для безпосередньо української – поняття індоєвропейської, східнослов'янської, загальнослов'янської та російської мов (69). За структурою та з урахуванням походження споконвічні терміни можна класифікувати на такі групи:

- непохідні (запозичення з інших мов відбулося без зміни форми слова);
- похідні (утворення терміна здійснювалося у вигляді морфологічного словотвору).

Запозичені терміни – лексичні одиниці, повністю або частково запозичені з інших мов. Адаптування нового терміна в мові може відбуватися за допомогою калькування, тобто за допомогою дослівного перекладу слова, або транзитивним переходом семантики терміна оригіналу.

З огляду на хронологічний аспект, можна назвати терміни-архаїзми, неологізми, історизми, і навіть застарілі терміни. Спираючись на форму слова, термінологи групували терміни на терміни-слова та терміни-словосполучення. Потім слідує класифікація термінів на кшталт званих ними понять, і ця класифікація цікавить нас найбільше. Так, аналізовані лексичні одиниці можна поділити на терміни категорій (тобто належать онтологічним категоріям), на загальнотехнічні та загальнонаукові терміни, міжгалузеві, галузеві, вузькогалузеві та вузькоспеціальні (С.В. Гриньов-Гріневич 27-8). Остання класифікація є однією з найбільш доречних, оскільки аналізовані в роботі терміни належать до сфер науки і техніки і, відповідно, є пластом вузькоспеціальної та загальнотехнічної лексики.

На підставі огляду основних проблем, пов'язаних з особливостями дослідження термінологічних одиниць, найважливішими вважаємо такі висновки:

- для термінологічного матеріалу характерна схема: поняття, що позначається спеціальним знаком, терміном, реалізованим у словниковій одиниці, слові або словосполученні природної мови;
- класифікація спеціальної лексики може бути проведена за різними ознаками, однак якщо говорити про статус термінологічної одиниці, то термін –

це найбільш цінна для дослідження спеціальна одиниця. Дане твердження особливо актуальне для лінгвістичного аналізу, оскільки лише щодо цієї спеціальної одиниці можна говорити про усталену змістову сторону, тобто сформоване спеціальне поняття, яке термін позначає;

- термін є частиною знакової системи та немислимий поза такою термінологічною системою, сконструйованою як лексичний інструментарій мови для спеціальних цілей.

1.2. Медичні терміни. Генеза медичних термінів

Медична термінологія – поняття багатовимірне, налічує близько 160 тисяч термінів та стійких терміносполучень, що входять до термінологічних полів цілої низки медико-біологічних дисциплін. Така величезна терміносистема є природно сформованою і має багатовікову історію. Характерною її особливістю, яка суттєво вплинула на організацію нашого дослідження та яка визначає хід перекладацької діяльності, є наявність латинських та грецьких коренів в україномовних та англомовних термінах.

В межах розгляду розвитку медичної термінології як сукупності термінів на позначення предметів та явищ, пов'язаних з анатомією людського тіла, хворобами, видами терапії тощо, початок її формування датується значно раніше в порівнянні з виникненням термінології як науки. Медична лексика є фаховою терміносистемою, яка зародилася найдавніше у порівнянні з терміносистемами інших наук, оскільки формувалась вона, вбираючи надбання світової цивілізації, саме в тій точці часу, яка відповідала її розвитку. Наукова медична термінологія – це жива та динамічна система, яка змінюється, віддзеркалюючи розвиток, потреби та тенденції сучасної медичної науки з огляду на запити самих пацієнтів (Литвиненко 24). Медична термінологія з точки зору її складу – це комплекс терміносистем медично-біологічних, клінічних і фармацевтичних дисциплін, сукупність яких складають такі ключові групи термінів:

1) анатомічна термінологія, або анатомічна номенклатура (наприклад, *ясенна борозна, верхньощелепна зубна дуга, різець, ікло* тощо). Анатомічна термінологія, або номенклатура, яка є науково обґрунтованим переліком найменувань анатомічних термінів, що застосовуються в медицині та біології, є відображенням понятійного апарату анатомії як науки. Біля витоків формування та становлення міжнародної анатомічної номенклатури стояли К. Гален, Гіппократ, А. Везалій (Король 80). Анатомічна термінологія є основою медичного спілкування і ґрунтується на принципі використання в різних країнах однакових латинських назв кожної структури. Наразі у всьому світі широко користуються новітньою Міжнародною анатомічною номенклатурою (англійсько-латинською), прийнятою в 1997 році в м. Сан-Паулу (Бразилія) (Черкасов 5). Саме на її основі в 2001 році в Києві було створено і видано українську «Міжнародну анатомічну номенклатуру» за редакцією І. Бобрика та В. Ковешнікова, а в 2010 друком вийшов навчальний посібник за редакцією професора В. Черкасова «Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти)», який послужив джерелом медичної номенклатури в ході формування вибірки термінів задля укладання словника медичних термінів. Корені власне української термінології сягають ще періоду українського відродження 30-х років. Так, анатомічна номенклатура українською мовою під назвою “*Nomina anatomica ucrainica*” за редакцією О. Курило була видана у 1925 році з урахуванням Базельської номенклатури (*Nomina Anatomica Ucrainica* 9).

Якщо говорити більш узагальнено, то номенклатура – це перелік назв, термінів, найменувань, які вживаються в певній галузі науки, виробництва тощо. Номенклатурні одиниці слід відрізняти від термінів, враховуючи те, що відмінність між ними полягає в тому, що в основі термінів лежать поняття загальні, а в основі номенклатурної назви – одиничні (Булик-Верхола 21).

2) вузькоспеціальні терміни (в т. ч. клінічні терміни): до цієї групи належать терміносистеми відповідних медичних галузей, як-от: стоматології, неврології, хірургії, офтальмології, акушерства й гінекології, психіатрії та

інших клінічних дисциплін, наприклад (в стоматології): *кандидоз, відбиток, гінгівіт, стоматит, пульпоекстракція, формувач ясен, ендодонтичний канал, відбиткова ложка тощо*. Варто відзначити, що однією з найбільш значних терміносистем медичної галузі є саме клінічна термінологія. Вона включає назви хвороб, симптомів, функціональних реакцій, синдромів, рефлексів, морфологічних порушень, методів досліджень тощо. При цьому варто зазначити, що анатомічна термінологія та номенклатура оперують переважно лексикою латинського походження, основу ж клінічної стоматологічної (як і решти медичної) термінології складають слова грецького походження. І такий розподіл є цілком традиційним та виправданим, до того ж переважання в клінічній терміносистемі термінів давньогрецького походження пояснюється не лише історичними причинами. Така характеристика клінічної термінології забезпечує системність, що виявляється у наявності словотвірних потенцій терміноелементів, що несуть певне семантичне навантаження. Також більшість клінічних термінів є інтернаціональними, що зумовлено їх формуванням в різних мовах на основі запозичень з латинської мови (Світлична 58).

3) загальномедичні терміни, до яких відносимо загальноклінічні медичні поняття (*дисплазія, ектопія, анамнез, швидкість осідання еритроцитів, терапія, симптом, латеральний* тощо).

4) терміни фармацевтичного спрямування (терміни фармацевтичного виробництва, хімічна номенклатура, назви лікарських рослин, терміни клінічних випробувань тощо, наприклад: *гідроксид кальцію, ортофосфорна кислота, ромашка лікарська, таблетки, вкриті плівковою оболонкою, кліренс, дражжиратор*).

Розглядаючи генезу медичних термінів, перш за все, ми повинні дати визначення самого поняття «генеза». Генезис, також Генеза (грец. γένεσις від грец. γέννω — породжую, створюю, лат. genesis — походження, виникнення; процес утворення.) В науці це опис походження, виникнення, становлення, розвиток, метаморфоза або (необов'язково) загибель об'єктів (Вікіпедія). Тож

виходячи з визначення даного поняття ми будемо розглядати виникнення медичних термінів та їх походження.

Безкінечний процес пізнання світу, виникнення нових і модернізація вже наявних понять, відкриття і створення нових і нових об'єктів реальної дійсності вимагають від мови забезпечити її мовців необхідною кількістю слів для номінації. Медична терміносистема англійської досить різноманітна за своїми семантичними і морфологічно структурними характеристикам. На думку Л.С. Рудинської, «джерела формування термінології пов'язані із засобами загальнолітературної мови (лексичними та словотворчими), із запозиченнями з інших мов і насамперед із запозиченнями міжнародних греко-латинських терміноелементів та зі словотворами, в тому числі за допомогою епонімів» (107-8).

Одним з найбільш поширених джерел збагачення медичної термінологічної лексики та найважливішим способом утворення нових термінів є словоскладання чи основоскладання. Як основи можуть виступати наступні компоненти:

-phobia, що характеризує патологічний страх людини чогось: *ailurophobia - fear of cats; telephonophobia - fear of using the telephone; zoophobia - fear of animals; tomophobia - fear of surgical operations; demophobia - fear of crowds; aquaphobia (hydrophobia) - fear of water; heliophobia - fear of sun; glossophobia - fear of speaking in public; acrophobia - fear of heights; hippophobia - fear of horses; agoraphobia – fear of enclosed spaces;*

-mania – одержимість, божевілля на чомусь: *histrionicmania, pyromania.*

Переважає кількість англійських термінів утворено афіксальним шляхом за допомогою грецьких та латинських префіксів, суфіксів та коренів. Примітним є той факт, що в цілому англійська мова досить вільно приймає, а також засвоює елементи та слова з інших мов, особливо в галузі науки і техніки. Перевагою даного методу є те, що нові концепти та винаходи можуть бути легко та зрозуміло названі фахівцями. Так, в нещодавно винайденому апарату для подрібнення каменів ниркового та жовчного тракту неінвазивним

та нехірургічним шляхом було дано назву *дистанційний літотриптор* (“shock-wave litotripter”) (від грец. lithos «камень» + tripsis «тертя»).

Афіксація включає кілька форм і виконує кілька функцій. Формально вона може набувати форми префіксу та суфіксації. З функціонального погляду може використовуватися або позначення, або модифікації класів слів (частин мови). Насправді більшість англійських суфіксів мають у собі зміну у класі слова, тоді як префікси використовуються для визначення (Sager 22). Префікси терміносистеми, що розглядається, можна поділити на три групи: високопродуктивні – re- (*reinfusion*), dis- (*to disbrain*), inter- (*interosseous*), anti- (*antifat*); середньопродуктивні – un- (*uncured*), over- (*overbreathing*); низькопродуктивні – under- (*undertoe*), out- (*outbreak*). Для створення нових термінів широко використовується деривація.

Суфіксальна підсистема медицини може бути представлена у вигляді наступних груп: високопродуктивні: a) Noun: -er, -ism, -ion, -ity (*parkinsonism*); b) Adjective: -ous, -ic, -al (*catastaltic*); c) Verb: -ate (*catenate*); середньопродуктивні: a) Noun: -ment, -(a,e)nse (*assignment*); b) Adjective: -(a,o)ry, -ate, -(a,e)nt (*biliary*); низькопродуктивні: a) Noun: -ness, -age, -al, -ate (*blindness*); b) Adjective: -less, -ish, -an, -(a,i,u)ble (*painless*).

Широко відоме й інше явище словотворчого порядку, що є джерелом значної кількості внутрішньосистемних новоутворень, – аббревіація, яку пов'язують із раціоналізацією мови. Л.Р. Рудинська розглядає явище аббревіації «... як процес створення одиниць вторинної номінації зі статусом слова, що складається з усічення будь-яких лінійних частин джерела мотивації і яка призводить до появи такого слова, яке у своїй формі відображає якусь частину або частини компонентів вихідної мотивуючої одиниці» (25). В англійській мові спостерігається тенденція до скорочення будь-якого терміну (*LN “liquid nitrogen” «рідкий азот», LK “left kidney” «ліва нирка»; RK “right kidney” «права нирка»*).

Існує багато аббревіатур латинського походження. Очевидний той факт, що якщо в письмовій підмові медицини цей клас скорочень відноситься до розряду

графічних, то у професійній розмовній мові це «лексичні аббревіатури, що знаходять широке застосування і по суті не відрізняються від інших лексичних аббревіатур» (Балишин, 51). Цей клас представлений такими аббревіатурами, як: *p.o.* “*per os, orally*” «для прийому всередину»; *b.i.d.* “*bis in die, twice a day*” «два рази на день»; *a.c.* “*ante cibum, before meals*” «перед їжею».

Досить цікавим є явище лексикалізації графічної аббревіатури. При цьому у неї з'являється власна вимова, або алфавітне (*GB* “*gallbladder*” «жовчний міхур», *BP* “*blood pressure*” «кров'яний тиск», *OD* “*occupational disease*” «професійне захворювання») або звукове позначення, у результаті якого утворюються акроніми.

Найчастіше алфавітний спосіб вимовлення знаходить свій відбиток у орфографічному оформленні: *Gee-pee* “*general practitioner*”, *Bee-pee* “*blood pressure*” (Зубова, 29).

Акроніми відрізняються від аббревіатур тим, що вони вимовляються як одне слово, в яке за потребою вставляється додаткова літера (*mulibreu nanism* “*muscle, liver, brain, eyes*”, *possum* “*patientoperated selection mechanism*”).

В даний час при утворенні нових спеціальних термінів широко застосовується такий рівень аббревіації, як омоакронімія, тобто акроніми, омонімічні звичайним словам (*TOP* “*termination of pregnancy*” «ймовірний термін пологів»).

Для створення нових термінів також використовується таке явище як еліпсис. Еліпсис характеризується опущенням одного з компонентів словосполучення; компонент, що залишився, не зазнає збиткових змін у своїй морфемній структурі, а лише «конденсує семантику всього словосполучення» (*cord* “*spinal cord*” – «спинний мозок», *gastric* “*gastric ulcer*” – «виразка шлунку»). Еліпсис як лінгвістичне явище досить поширений у професійних групах, пов'язаних із громадською діяльністю.

Однією з найпродуктивніших сфер лексикону сучасної медицини є вживання епонімів. Епоніми – слова, у яких як перший компонент виступає власне ім'я. Ці терміни відіграють важливу роль при найменуванні нових явищ

або відкриттів в галузі медицини у зв'язку з міжнародною традицією, що встановилася, називати те чи інше відкриття або винахід ім'ям вченого, який зробив дане відкриття або винахід. Тут можна назвати кілька найменувань:

- 1) методи дослідження та лікування (*Bailey's method* – метод Бейлі)
- 2) тести щодо визначення захворювань (*Dick test* – тест Діка)
- 3) захворювання (*Hodgkin's disease* – хвороба Ходжкіна)
- 4) анатомічні одиниці організму (*Horner's muscle* – м'яз Горнера)
- 5) лікарські засоби (*Salk and Sabin vaccine* – вакцини Солка та Сабіна)
- 6) синдроми (*Down's syndrome* – синдром Дауна)

Епоніми можна розділити за способом утворення:

- іменник + of + власне ім'я (*pouch of Douglas* (*James Douglas*); *ampulla of Vater* (*Abraham Vater*));

- власне ім'я, що трансформується в прикметник (*Haversian canal* (*Clopton Havers*); *Gasserian ganglion* (*Johann Gasser*)). (Зубова, 31)

Виходячи з цього, можна дійти висновку, що за своїми словотворчими можливостями медична термінологічна лексика безмежна. Без еквівалентів в інших мовах, аналізовані медичні терміни запозичуються різними мовами і стають частиною міжнародної лексики.

Отже, в даному підпункті ми розглянули медичні терміни як частину загальної термінології, а також дали визначення поняттю генеза, розібрали генезу медичних термінів та виокремили типи утворення медичних термінів.

1.3. Лексико-семантичні та структурні особливості медичних термінів

Для того, щоб розглянути лексико-семантичні особливості термінів, спочатку слід надати визначення лексичного значення слова.

За класичним визначенням В.В. Виноградова, лексичне значення слова – це «предметно-речовий зміст, оформлений за законами граматики даної мови і є елементом загальної семантичної системи словника цієї мови» (117-8).

Т.Н. Великода визначає лексичне значення слова як зв'язок між звукографічною оболонкою слова та тим об'єктом або явищем позамовної дійсності, яке воно називає (або ставленням суб'єкта до позамовної реальності). Іншими словами, лексичне значення є специфічним мовним відображенням дійсності (19).

І.В. Арнольд під лексичним значенням слова розуміє реалізацію поняття, емоції чи відносини засобами мовної системи. Оскільки у понятті відбито дійсність, значення слова співвіднесено з позамовною реальністю, водночас поняття нетотожне значенню, оскільки останнє має лінгвістичну природу. Денотативне значення, що виділяється автором, називає поняття. Через поняття, що відображає дійсність, денотативне значення співвідноситься із позамовною дійсністю. Конотація пов'язана з умовами та учасниками спілкування, до неї входять емоційний, оцінний, експресивний та стилістичний компоненти значення (84).

На думку М.В. Нікітіна, значення словесних знаків – власне поняття, але поняття, пов'язані знаком. Мовні значення не є змістовно відмінним від понять, не утворюють особливого концептуального рівня свідомості. Оскільки значення – власне поняття, вони зберігають у собі усе те, що належить до понять: їх зміст, структура, системні зв'язки, характер відбивної природи тощо. Але оскільки значення – поняття, пов'язані знаком, то додається ще те, що є наслідком зв'язку. Зв'язуючись зі знаком, поняття стають семантичними одиницями – значеннями або частинами значень (10-2).

Необхідність вивчення семантики терміна викликана його особливістю – використання терміну як найменування спеціального поняття. Лексична одиниця мови наділяється термінологічним, тобто понятійним значенням, яке накладається з її власного мовного, тобто лексичного значення (Гриньов-Гріневич 29).

І загальноживані слова, і терміни є системними мовними одиницями та їх системний статус визначається наявністю в обох мовних одиницях лексичним значенням. І термін, і загальноживане слово співвідносяться з поняттям та уявленням як формами логічного та образного мислення, здійснюють сигніфікативну та номінативну функції, є системними одиницями тощо (Великода 20). Проте, на відміну від семантики слова, семантика терміна є комплексом взаємодіючих між собою лексичного і понятійного значення, які О.О. Потебня називав найближчими і подальшими значеннями. У сучасній літературі лексичне значення називається також внутрішньою формою чи буквальним значенням терміна (Гриньов-Гріневич 11).

Лексичне і понятійне значення терміна не завжди збігаються. Існує кілька варіантів їхнього співвідношення.

1) Лексичне значення терміна може повністю збігатися з понятійним, наприклад, у медичних термінах української мови (*нирка, плоскостопість, кишечник*; в англійській мові *antiseptic, cerebral accident, ear lobe, clavícula*). Такі терміни прийнято називати правильно орієнтованими.

2) У ряді випадків, якщо запозичується іншомовне слово або втрачено або забуто первісне значення слова, що використовується як термін, власне лексичне значення терміна може бути відсутнім (наприклад *arthrolithiasis* – *подагра, Hippocratic face* – *маска Гіппократа, roentgenotherapy* – *рентгенотерапія*). Такі терміни називаються невмотивованими або семантично нейтральними.

3) Невідповідність лексичного значення терміна та відповідного поняття проявляється в тому, що в одному випадку лексичне та понятійне значення терміна розходяться, а в іншому випадку лексичне значення терміна містить несуттєві чи надмірні ознаки поняття або, навпаки, не містить суттєвих ознак, що виділяють дане поняття.

Недоліки змістової сторони термінів, що викликають необхідність їх нормалізації, виявляються у відхиленні від взаємно однозначної відповідності між термінами та поняттями та невідповідності між лексичним та понятійним

значеннями терміна. Відхилення від взаємно однозначної відповідності між поняттями та термінами виявляються у використанні однієї лексичної одиниці для називання кількох понять (омонімія та полісемія) або для використання значень кількох лексичних одиниць для вираження одного поняття (синонімія) (Гриньов-Гріневич 22).

Полісемія та омонімія термінів. Випадки, коли однією лексичною одиницею називаються кілька понять, можуть кваліфікуватися як полісемія (багатозначність) чи омонімія.

При перерахуванні тих якостей, які характеризують терміни або, вірніше, повинні характеризувати «зразкові» терміни, однозначність ставиться на одне з перших місць (Нікіфоров 89).

Хоча ця вимога природна для термінології, так як однозначне співвідношення означаючого з означеним забезпечує необхідну точність інформації в науці, техніці та інших областях, не менш часто в літературі, що стосується питань термінології, можна зустріти зауваження про відсутність однозначності термінів, про полісемію багатьох з них і заклики до боротьби із нею.

Найчастіше багатозначними виявляються представлені в термінології іменники. Ці слова позначають органічно притаманні категорії імен предметні значення (Герд 63).

Свідоцтво неоднозначного вживання термінів-іменників можна проілюструвати на наступному прикладі:

Accident (у медицині) – ускладнення.

Accident (у повсякденному житті) – нещасний випадок, катастрофа.

Або:

Box (у спорті) – вид спорту: єдиноборство – кулачний бій у спеціальних боксерських рукавичках.

Box (у медицині) – боксована палата, ізолятор.

Box (у побуті) – ящик.

Ще один приклад:

Column (у морській лексиці) – стрій кильватера.

Column (в анатомії) – хребетний стовп.

Column (в архітектурі) - колона.

Проте полісемія термінів не позбавляє можливості розуміти їх правильно. Зазвичай вказується, що термін не потребує контексту, оскільки він повинен бути зрозумілим і без контексту. Але це становище не можна абсолютизувати, у термінології контекст важливий, оскільки «зміст терміна розкриває лише його реальне функціонування» (Герд 67).

Полісемія термінів – це природний прояв природних законів розвитку лексики. З нею можна боротися, але вона все одно знаходитиме вихід у термінологію як складову частину лексики загальнолітературної мови.

Щодо синонімії термінів, то слід зазначити, що під поняттям синонімії у загальнолітературній мові та в термінології розуміють іноді не зовсім однакові явища. У загальнолітературній мові синоніми – рівнозвучні, що не збігаються за значенням або мають схожі, близькі значення слова. О.О. Реформатський вносить суттєві доповнення до розуміння цього явища, які полягають у тому, що слова-синоніми «називають ту ж річ, але співвідносять її з різними поняттями і цим через назву розкривають різні властивості цієї речі» (14). Саме цією, найбільш істотною ознакою загальнолітературні синоніми співвідносяться з одним і тим самим поняттям та об'єктом. Тому це явище деякі дослідники називають термінологічними дублетами.

Причини та джерела виникнення синонімів (дублетів) у термінології частково загальні із загальнолітературною мовою, а частково відмінні від неї. До загальних можна віднести випадки паралельного вживання анатомічних термінів та їх загальноновживаних еквівалентів у медичній термінології: *morbilli* – *measles* (кір), *cubitus* – *elbow* (ліктьовий суглоб), *spleen* – *milt* (селезінка), *malleolus* – *ankle* (кісточка), *axilla* – *armpit* (пахва), *collar bone* – *clavicula* (ключиця), *tamma* – *breast* (молочна залоза).

У термінології, крім того, синоніми є результатом двох варіантів найменування – повного і короткого. Сюди можна віднести випадки

паралельного вживання аббревіатурного варіанта та повної форми найменування: *CBC* – *complete blood cell count* (загальний аналіз крові), *MBC* – *minimum bactericidal concentration* (мінімальна бактерицидна концентрація), *EBM* – *evidence based medicine* (науково-обґрунтований підхід у медицині), *JVD* – *jugular vein pulse* (венний пульс), *T&A* – *tonsillectomy and adenoidectomy* (тонзилектомія та аденоїдектомія), *IUCC* – *international union against cancer* (міжнародний протираковий союз), *ACTH* – *adrenocorticotropic hormone* (адренокортикотропний гормон), *ESR* – *erythrocyte sedimentation rate* (швидкість осідання еритроцитів).

Практика утворення та реалізації термінів є свідченням того, що дане лексико-семантичне явище набуває все більшої закономірності для термінології, причому цей пласт лексики характеризується, як правило, абсолютною синонімією. Термінологічним синонімам властива абсолютна семантична взаємозамінність, внаслідок чого терміни – синоніми необхідно розглядати як абсолютно ідентичні за значенням та взаємозамінні у будь-якому контексті (Азізова 106). Необхідно відзначити у зв'язку, що окремі поняття медицини мають по кілька синонімів; наприклад, поняття «пухлина» в англійській мові виражається термінами:

- neoplasm,
- cancer,
- mass,
- blastoma,
- tumour,
- swelling,
- formation.

Цілим рядом синонімів в англійській мові виражається поняття «хвороба»:

- ailment,
- disease,
- distress,

- illness,
- disorder,
- disturbance,
- sickness.

В результаті дослідження лексико-семантичного процесу синонімії в підмові медицини було виявлено, що її поширення, особливо в термінологічних системах, що знову формуються, обумовлено такими позамовними факторами:

1) певна область знання отримує свій розвиток одночасно в декількох різних країнах і при широких контактах здійснюється взаємообмін інформацією, отже, і термінами;

2) у своїх працях багато авторів часто вводять в обіг власні терміни, зокрема, для номінації новостворених предметів і понять;

3) підхід до вивчення певних явищ здійснюється вченими з різних точок зору, у зв'язку з чим, фіксуються різні характерні риси одного конкретного поняття. Саме тому окрема частина термінів-синонімів мають індивідуальний характер (Азізова 108).

Приклади синонімії у термінології свідчать про досить велике представництво цього процесу у спеціальній лексиці. І хоча синонімія має тут свої характерні риси та свої причини появи, вона саме в цьому прояві органічно притаманна термінології і широко представлена як у сфері фіксації, так і в практичному застосуванні.

Основні лексико-семантичні процеси (полісемія та синонімія) зачіпають і терміносистему медичної лексики. І навіть у тих випадках, коли загальноприйнятою стала думка про «шкідливість» таких явищ, як полісемія та синонімія, для термінології, ця думка не може знайти практичного втілення, оскільки природний розвиток цих явищ у термінологічній лексиці сильніший за штучні прийоми звільнення термінології від них.

Англійська медична термінологія, як і будь-яка інша термінологічна система, поповнюється різними способами, одним із яких є семантичний спосіб

терміноутворення. Він включає перехід термінів з інших наук, запозичення термінів з інших мов, термінологізацію загальноповжитого значення слова, метафоричні і метонімічні переноси. Найпомітнішими в мові є лексичні та семантичні зміни. Семантичні зміни можуть відбуватися через лінгвістичні, історичні та соціальні причини. Зрештою, семантичні зміни можуть бути викликані впливом інших мов та діалектів.

Одним із видів семантичних змін є генералізація або розширення значення слова, під яким у роботі розуміється збільшення семантичного обсягу слова у процесі історичного розвитку. Найчастіше розширення значення здійснюється внаслідок перенесення назви за функцією, яку виконують два предмети. Наприклад, *doctor* означало «вчитель», від лат. '*docere*' – вчити. В даний час вживання даного слова в медичному сенсі є нормою, але в такому значенні воно поступово входило в ужиток завдяки тому, що люди асоціювали лікаря з людиною освіченою (Герд 41).

Протилежним по суті процесом є звуження значення терміни. Під звуженням (конкретизацією) значення, у цій роботі, слідом за Д.Е. Розенталем та М.А. Теленковой, розуміється зменшення семантичного обсягу поняття у процесі його історичного поступу чи контексті мовного вживання.

Можна навести таку класифікацію семантичних звужень (Павлова 10):

1. Локалізація

Наприклад, *acrodysplasia* (акродісплазія) – *craniodysplasia* (краніодисплазія). Обидва терміни є синонімами і друга частина слова *dysplasia* означає «аномалія розвитку». Термін *acrodysplasia* місце знаходження дефекту називає за принципом «верх-низ»: '*acro-*' від грец. *akros* «крайній», «найвіддаленіший», «високий» (Oxford English Dictionary). У медичних термінах це складова частина композитів означає:

1) «що відноситься до кінцівок, до дистальних відділів органів, частин тіла»;

2) «що відноситься до верхівки», «верхній».

Очевидно, термін ніяк не співвідноситься з конкретною анатомічною номенклатурою, не входить до жодної предметної області. І навпаки терміноелемент – “cranio-” – від грец. kranion, лат. cranium «череп». Craniodysplasia – загальна назва аномалій розвитку черепа.

2. Уточнення часу.

Наприклад, Parrot's atrophy (атрофія Парро) - Parrot's atrophy of new born (Парро атрофія новонародженого). Парро атрофія новонародженого – непропорційна карликовість при хондродистрофії плода. У разі йдеться про патології, що виникла у внутрішньоутробний період розвитку плода.

3. Уточнення якості.

Наприклад, pemphigus (пемфігус, пухирчатка) – pemphigus vulgaris (бульбашка звичайна). Пухирчатка - це важке шкірне захворювання, пов'язане з утворенням бульбашок на шкірі та слизових оболонках, які розкриваються з утворенням хворобливих ерозій.

4. Уточнення кількості.

Наприклад, bilirubinemia (білірубінемія) – hyperbilirubinemia (гіпербілірубінемія). На семантику перевищення норми вказує грецький терміноелемент “hyper-”.

5. Уточнення об'єкта.

Наприклад, medical record (амбулаторна карта хворого) - у військовій медичній термінології зустрічається термін individual medical record (індивідуальна карта медичного хворого). Амбулаторний – той, хто лікується амбулаторно (від лат. ambulare – «ходити»). Це вид лікування, що проводиться вдома або під час відвідування самими хворими лікувального закладу. У першому терміні слово, що конкретизує, має просторову сему. У другому терміні до цієї семантичної частки додалася об'єктна – пацієнт.

Отже, в даному підпункті ми визначили, що в англійській терміносистемі медицини головним чином реалізується семантична синонімія з характерними їй функціями заміни, зокрема запозиченого терміна на споконвічний термін або повного варіанту найменування на короткий варіант; та функціями уточнення –

абревіатура та співвіднесене з нею термінологічне поєднання, виявили слова-дублети та терміни, утворені за допомогою відбору класифікаційної ознаки поняття, звернули увагу на полісемію медичних термінів та з'ясували, що лексичне та понятійне значення терміна не завжди збігаються.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА МЕДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

2.1. Виклики медичного перекладу

У сучасному світі відбувається міжнародний обмін досвідом та активна співпраця у галузі медицини та охорони здоров'я. У зв'язку із цим актуальним стало виконання якісного перекладу медичних текстів. Медичний переклад займає особливе місце серед інших видів науково-технічного перекладу, оскільки має безпосереднє відношення до здоров'я та життя людини. Тому зростають вимоги до кваліфікації перекладача. Для перекладу текстів медичної тематики перекладачеві необхідно мати не тільки глибоке знання іноземної мови, а й розуміння наукового матеріалу, який він перекладає, а також основи теорії термінознавства, теорію перекладу.

Як правило, медичний переклад є одним із видів наукового перекладу. Однак, у реаліях світу це – скоріше переклад практичних документів, при якому перекладач і редактор не мають права на помилку, оскільки найменша помилка може стати причиною непоправних наслідків. Окремо слід сказати про переклад текстів з історій хвороби пацієнтів або пов'язаних з інтерпретацією результатів аналізів.

Такі документи відрізняються використанням спеціальної термінології, різноманітних медичних символів та скорочень (Руцаков 43).

В даний час медицина дуже складна, і латинської мови недостатньо в тому обсязі, щоб вести на ній листування. Зараз латиною вказують лише найменування та дозування ліків (проте, поряд з латинською назвою, лікарському препарату присвоюється і оригінальна назва). Діагноз, результати клінічних обстежень та оперативного втручання, історії хвороби записуються рідною мовою лікаря. І тут виникають основні труднощі, вирішити які самостійно неможливо (Руцаков 45).

Насамперед, медичний переклад, як і будь-який інший вузькоспеціальний переклад, пред'являє дуже високі вимоги до перекладача: «... з одного боку,

передбачає оптимальне оволодіння такими навичками, як читання, аудіювання, листування та говоріння, але, з іншого, вимагає, по-перше, специфічного їх поєднання та поєднання в часі, та по-друге, постійної координації двох мовних систем та паралельних мовних дій двома мовами – іноземною та рідною» (Баєва 7).

Перекладач повинен не просто добре знати мову, з якої перекладає, але й досконало володіти рідною. Як справедливо зазначається у статті «Деякі особливості медичного перекладу при навчанні аспірантів», «медичний переклад, або переклад медичних текстів – один із найвідповідальніших видів перекладу, оскільки він вимагає не тільки хорошого володіння мовою, але й часто неможливого повною мірою без відповідних медичних знань. Саме тому зросла необхідність у підготовці фахівців, які володіють іноземними мовами на післядипломному рівні в обсязі, що забезпечує ефективну участь як у міжнародному професійному спілкуванні, так і роботу з оригінальною медичною літературою» (Самойлов 11).

Говорячи про конкретні труднощі, із якими стикається перекладач під час роботи з медичними термінами, наведемо приклади, перелічені Є.М. Сонцевим:

- «Синонімія термінів, що термінознавці вважають вкрай небажаним явищем, що ставить під питання саму термінологічність даних одиниць. Вчений зазначає, що стандартизація медичних термінів нерідко зустрічає опір медичної спільноти, а запропоновані терміни не завжди бувають вдалимими з лінгвістичної точки зору. Нова міжнародна анатомічна термінологія (*Terminologia Anatomica*) впроваджується повільно, тому очікувати усунення небажаної синонімії найближчим часом не доводиться. (9-10).

- Розбіжності у класифікації та номенклатурі різних органів та систем організму; розбіжності у методиці досліджень та способи представлення їх результатів.

- Істотні розбіжності спостерігаються у вживанні епонімів. Наприклад: синдром Паганіні – *Paganini syndrome*.

- Особливі труднощі зазвичай викликають скорочення, часто оказіональні, не зафіксовані у словниках. І хоча існують словники медичних абревіатур, далеко не завжди вони можуть прийти на допомогу, тому що нерідко скорочення виявляється авторським, народженим «тут і зараз», тільки в межах тексту, що перекладається.

- Серйозною перешкодою для здійснення перекладу є неповнота спеціалізованих двомовних словників. При стрімкому розвитку медичної науки навіть онлайн-словники, що швидко поповнюються, не в змозі встигнути за новоутвореннями термінології, не кажучи вже про друковані видання.

- Пошук однозначних відповідників додатково утруднюється скороченням сфери вживання латинської мови у медичній науці та практичній медицині (10-11).

Перераховані вище проблеми медичного перекладу справедливі для будь-яких мов. Важливо пам'ятати, що «терміну протипоказані експресія, побічні асоціації та інші риси, властиві художньому слову. Відсутність образності, емоцій – ось ідеал терміна. Терміну не властиве ніяке стилістичне забарвлення, а лише нейтральність» (Борисова 28). Також при міжмовному зіставленні виявляються синтаксичні розбіжності між еквівалентними стійкими виразами та конструкціями (Руцаков 5). Працюючи з англійськими та українськими текстами така проблема неминуча, оскільки загальновідомі особливості фіксованого англійського порядку слів і відсутність такого в українській мові, хоча, науковий стиль, тим не менш, накладає певний відбиток на синтаксичну свободу, будучи сам собою суворо нормованим і таким, що не допускає зайвих вільностей.

Неважко помітити, що ці проблеми – в основному лексикотермінологічного плану. Проблеми, що у площині морфології, синтаксису, стилістики, міжкультурних відмінностей переважно специфічні, їх

набір та суть значно різняться залежно від мовних пар. Таким чином, «перекладач медичних текстів повинен брати до уваги особливості мовної системи та узусу вихідної мови та мови перекладу, звертаючи увагу на відповідності та трансформації, що стосуються всіх мовних рівнів» (Сонцев 57).

Висновки інших дослідників поповнюють перелік, складений Є.М. Сонцевим. Так, Т.А. Баєва зазначає, що «деякі слова загальноживаної лексики в медичних текстах набувають додаткового значення та стають медичними термінами. Наприклад, «іменник *reduction* поряд із загальноживаним значенням зменшення, в медичних текстах означає: вправлення (в травматології), *reduction treatment* – лікування наркоманів поступовим вилученням звичного наркотику, *reduction diet* – харчовий режим з малим вмістом жирів та речовин, *reduction in circulation* – ослаблення» (15).

М.І. Матвейчук зазначає, що для правильного перекладу терміна необхідно знати його словотвірну та морфологічну структуру.

У статті про особливості перекладу медичних текстів вона наводить структурну класифікацію основних видів термінів:

- 1) Прості терміни (що складаються з одного слова): *ulcer* (виразка), *atrophy* (атрофія);
- 2) Складні терміни (що складаються з двох слів, які пишуться разом або через дефіс): *immunofluorescence method* – (імунофлюоресцентний метод);
- 3) багатокomпонентні терміни (що складаються з трьох і більше слів): *saccular aneurysm of aorta* (мішчаста аневризма аорти);
- 4) Терміни-словосполучення (що складаються з декількох компонентів): *cerebellopontodorsal tract* (мозочково понтодорсальний шлях) (9).

Дуже корисною у практичному сенсі є стаття Д.В. Самойлова «Про переклад медичного тексту», де зібрані помилки, що найчастіше зустрічаються, і помилки перекладачів медичних текстів з англійської російською. «Помилковими друзями перекладача» (вираз Л.І. Борисової) (10-11) тут названі «іноземні слова, співзвучні українською, але що означає щось зовсім інше» (Рушаков 82):

- *cellulitis* – не «целюліт», про який так багато книжок, а флегмона;
- *potent pathogen* (про бактерії) – не «потенційний», а потужний патоген, тобто просто патоген (на противагу умовному);
- до речі, про потужність: *third power* - не «третя сила», а куб (третій ступінь).
- *symptomatic* позначає не тільки симптоматичний, але й з клінічними проявами, наприклад: *symptomatic hypertension* – артеріальна гіпертонія з клінічними проявами, а не «симптоматична артеріальна гіпертонія», але *symptomatic therapy* – симптоматична терапія (Руцаков 82).

Наведемо свій приклад: *Nephrotic syndrome* – означає як нефротичний синдром (протеїнурія + гіпоальбумінемія), так і хвороба (ліпідний нефроз або хвороба мінімальних змін) (Руцаков 83).

Як на дуже шкідливий і дуже поширений спосіб перекладу вказує Д.В. Самойлов, що полягає у «переписуванні англійського терміна українськими літерами: пул, патерн, обсесія». «Зазвичай це виправдовується вимогою точності і неможливістю передати всі відтінки сенсу, які нібито містяться в терміні. В дійсності за цим стоїть погане знання вітчизняної та англійської термінології, невміння зрозуміти істинний сенс слова та бажання надати тексту модного закордонного вигляду» (Руцаков 85). Навіть за вже згаданого стрімкого розвитку самої науки і, як наслідок, термінології, зловживання такими «термінологічними варваризмами» неприпустимо.

Також Д.В. Самойлов згадує про слова з рідкісним спеціальним значенням, які можуть стати каменем спотикання в процесі перекладу, рекомендує звертати пильну увагу на порядок слів і наголос, а також розвивати особливу чутливість до додавань, пропусків і уточнень. Нижче ми говоритимемо про перекладацькі трансформації, у тому числі про додавання, конкретизацію та опущення. Іноді вони виправдані, інколи ж, як свідчить Д.В. Самойлов є грубими помилками перекладу: «*A platelet contains no definite nucleus* – У тромбоциті немає ядра, що визначається. Натяк на невизначене (невидиме) ядро

недоречний: у тромбоциті немає жодного ядра. Що змусило автора вставити слово *definite*, з'ясувати не вдалося» (104).

Як уже говорилося вище, однією з відмінних рис медичного перекладу є високий рівень термінологічності, вживання аббревіатур та скорочень.

Аббревіатури та скорочення виявляють цілий ряд граматичних особливостей. У зв'язку з особливою схильністю англійської до компресії, економії мовних засобів, спрощення граматичних конструкцій. З одного боку, це нескінченні можливості для створення нових аббревіатур, їх якнайшвидшої адаптації в системі англійської мови, з іншого боку, це певні складнощі, пов'язані з протиріччями в цій системі, з її недосконалістю. Насамперед, це проблеми перекладу аббревіатур. Точність і однозначність аббревіатури важлива в будь-якій галузі науки, але в медицині дана проблема представляється життєво важливою, бо, на жаль, часті випадки завдання шкоди пацієнту, аж до летального результату, в результаті неправильної інтерпретації медичної аббревіатури. В англійській мові лінгвісти наголошують на тенденції до скорочення будь-якого терміну (Борисов 16). В українській мові значно менше використовується аббревіатура: те, що називається терміном в українській мові, в англійській мові стає аббревіатурою.

Н.М. Гавриленко у своїй статті «До питання про труднощі медичного перекладу» докладно зупиняється і на інших видах скорочення та усічення (апокопи, аферези, синкопи), виділяючи їх як особливий фактор, що ускладнює завдання перекладача (4).

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що переклад медичного тексту пов'язаний з певними труднощами, такими як:

1. проблема перекладу медичної термінології;
2. передача скорочень, міжнародних та псевдоінтернаціональних слів, епонімів;
3. розбіжності у класифікації та номенклатурі різних органів та систем організму;

4. розбіжності у методиці досліджень, і способи представлення їх результатів.

2.2. Способи перекладу англомовних медичних термінів

Щодо перекладу медичної термінології, В. Монтальт зазначає, що у цій галузі переважають дві основні тенденції: стандартизація (поняття «термінологія *invitro*») та варіативність (поняття «термінологія *invivo*»). (9) Крім вищезгаданих латинських і грецьких термінів, які здебільшого мають міжнародний характер і розрізняються лише написанням у різних мовах, тенденція стандартизації також має відношення до всіх видів міжнародних класифікацій та номенклатур. Йдеться про такі класифікації, як «Міжнародна класифікація захворювань» (англ. International Classification of Diseases) або «Непатентовані назви фармацевтичних речовин» (англ. Nonproprietary Names of Pharmaceutical Substances), опубліковані за підтримки Всесвітньої Організації Охорони здоров'я.

Говорячи безпосередньо про способи перекладу термінів, Є.В. Павлова та Т.Г. Лаптева виділяють такі трансформації: калькування, транслітерація, функціональна заміна, і навіть їх комбінації (1-2).

Розглянемо дані способи докладніше на матеріалі дослідження.

а) Калькування

За визначенням Т.А. Козакової, калькування – це «відтворення комбінаторного складу слова чи словосполучення, коли складові слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами перекладної мови» (19). Звідси випливає, що кальку (результат такого відтворення) можна вважати прихованим запозиченням того чи іншого слова з однієї мови до іншої.

При цьому калькування може бути словотворчим (*daughter cell* – дочірня клітина, *incompatibility* – несумісність), семантичним (*tissue* – тканина, *vessel* – судина) та фразеологічним (*natural selection* – природний відбір), тобто

запозичуватися може структура слова, його значення чи способи поєднання слів.

У ряді випадків використання прийому калькування супроводжується зміною порядку слідування елементів, що калькуються: *Y-incision* – розріз-*Y*, *trauma two* – друга травма, *exhalation of blood* – кровава слизь. Нерідко в процесі перекладу транскрипція та калькування використовуються одночасно: *impulse* – імпульс, *hospital* – госпіталь, *DNA* – ДНК.

Калькування, будучи одним з найбільш поширених способів перекладу, не тільки сприяє стислості еквівалента, що отримується з його допомогою, але й досягає однозначної відповідності з вихідним словом.

б) Транскрипція та транслітерація

За визначенням Т.А. Козакової, при транслітерації відбувається «формально буквене відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту перекладної мови, літерна імітація форми вихідного слова» (21). Наприклад: *glaucoma* (глаукома), *myoma* (міома), *pneumonia* (пневмонія) тощо.

Транскрипція та транслітерація – це способи перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її форми за допомогою літер ЦМ. При транскрипції відтворюється звукова форма іншомовного слова, а при транслітерації його графічна форма (літерний склад). Провідним способом у сучасній перекладацькій практиці є транскрипція із збереженням деяких елементів транслітерації. Оскільки фонетичні та графічні системи мов значно відрізняються одна від одної, передача форми слова ВМ мовою перекладу завжди дещо умовна та приблизна: *semblantesis* – парацетез, *surgery* – хірургія. Для кожної пари мов розробляються правила передачі звукового складу слова ВМ, вказуються випадки збереження елементів транслітерації та традиційні винятки правил, прийнятих в даний час. Як писав у своїй дослідницькій роботі В.Н. Комісаров, англо-російських перекладах елементи транслітерації, що найчастіше зустрічаються при транскрибуванні, полягають, в основному, «в транслітерації деяких невимовних приголосних і редукованих голосних» (*Campbell* - Кемпбелл, *Dorset* - Дорсет), передачі подвійних

приголосних між голосними і в кінці слів після голосних (*boss – бос, Bonners Ferry - Бонерс Феррі*) і збереження деяких особливостей орфографії слова, що створюють звучання слова в перекладі до вже відомих зразків (*Hercules missile – ракета «Геркулес», Columbia – Колумбія, deescalation – деескалація*)» (10).

Умовно приклади транслітерації можна розділити на дві групи: транслітерери, що не мають споконвічно українського еквівалента (*aorta – аорта; arteria – артерія, vena – вена*), та транслітерери, що мають синоніми з українським корінням (*alimentaris – аліментарний, харчовий; comissura – комісура, з'єднання, зв'язок sinus – синус, порожнина*).

в) Функціональна заміна

За визначенням Т.А. Козакової, під функціональною (граматичною) заміною розуміється такий спосіб перекладу, у якому «граматична одиниця у вихідній мові перетворюється на одиницю перекладаючої мови з іншим граматичним значенням» (25).

г) Лексико-семантичні заміни

Лексико-семантичні заміни – це спосіб перекладу лексичних одиниць оригіналу шляхом використання у перекладі одиниць цільової мови, значення яких не співпадає зі значеннями вихідних одиниць, але може бути виведено з них за допомогою певного типу логічних перетворень. Основними видами подібних заміни є конкретизація, генералізація та модуляція (смісловий розвиток) значення вихідної одиниці: *critical threshold – критичний поріг, від якого залежить працездатність та суб'єктивна присутність кінцівок, We`ve just finished MRI – Тільки перестали сканувати, bleeding – кров*.

д) Конкретизація

Конкретизацією називається заміна слова або словосполучення вихідної мови з ширшим предметно-логічним значенням словом і словосполученням цільової мови з вузьким значенням. (Комісаров 15) В результаті застосування цієї трансформації створювана відповідність та вихідна лексична одиниця виявляються в логічних відносинах включення: одиниця вихідної мови виражає

родове поняття, а одиниця цільової мови – видове поняття, що входить до неї. (Комісаров 16)

У ряді випадків застосування конкретизації пов'язано з тим, що в цільовій мові відсутнє слово з таким широким значенням. Так, англійський іменник *thing* має дуже абстрактне значення (*an entity of any kind*) і українською мовою завжди перекладається шляхом конкретизації: «річ, предмет, справа, факт, випадок, істота» тощо. Іноді родова назва мовою перекладу не може бути використана через розбіжність конотативних компонентів значення. (Комісаров 17)

Англійське *meal* широко застосовується у різних стилях мови, а український «прийом їжі» не вживається поза спеціальної лексики. Тому, як правило, при перекладі *meal* замінюється конкретнішим «сніданок, обід, вечеря» тощо.

Конкретизація часто застосовується і тоді, коли в цільовій мові є слово з настільки ж широким значенням і відповідною конотацією, оскільки такі слова можуть мати різний рівень уживаності в вихідній мові і цільовій мові. (Комісаров 17) Вище відзначалася більша вживаність в англійській мові слів з широким значенням. При перекладі таких слів конкретизація є дуже поширеним способом перекладу.

ж) Генералізація

Генералізацією називається заміна одиниці вихідної мови, має більш вузьке значення, порівняно з одиницею цільової мови з ширшим значенням, тобто перетворення, зворотне конкретизації. Відповідність, що створюється, виражає родове поняття, що включає вихідне видове (Комісаров 19):

This morphinium is yours – Твій час прийому.

Іноді конкретне найменування якогось предмета нічого не говорить реципієнту перекладу або не релевантно в умовах даного контексту.

з) Адаптивне транскодування

Адаптивне транскодування — це вид мовного посередництва, при якому відбувається не тільки транскодування (перенесення) інформації з однієї мови

на іншу (що має місце і при перекладі), але і її перетворення (адаптація) з метою викласти її в іншій формі, яка не визначається організацією цієї інформації в оригіналі, а особливим завданням міжмовної комунікації.

Специфіка адаптивного транскодування визначається орієнтацією мовного посередництва на конкретну групу реципієнтів перекладу або задану форму перетворення інформації, що міститься в оригіналі.

Адаптивне транскодування, подібно до перекладу, є особливою репрезентацією змісту оригіналу на цільову мову, але на відміну від перекладу створюваний текст не призначений для повноцінної заміни оригіналу.

Крім перерахованих вище способів перекладу, П.М. Шепелева виділяє ще описовий, зазначаючи, що «до цього способу слід вдаватися, якщо необхідно надати нефахівцеві докладне тлумачення терміна» (22).

Як зазначає М.Ю. Волгіна, при перекладі термінів складно говорити про дослівний спосіб перекладу, оскільки «саме поняття застосовується, швидше, до перекладу текстів чи речень, а не окремих слів» (6).

Однак існує ряд слів, що мають усталені відповідності у вихідній мові та мові перекладу, для яких дослівний переклад є єдиним можливим. П.М. Шепелева, погоджуючись із М.Ю. Волгіною, пише з цього приводу, що з огляду на наявність у більшості сучасних термінів усталених варіантів перекладу перекладачами часто використовується так званий «словниковий» переклад, тобто переклад за допомогою галузевих словників та енциклопедій, в яких зібрана усталена та загальноприйнята спеціальна лексика (23). Наприклад: *menstrual cycle dysfunction* (порушення менструального циклу), *capillary circulation dysfunction* (порушення капілярного кровообігу), *Acquired Immuno-Deficiency Syndrome* (синдром набутого імунodefіциту) тощо. Всі ці слова мають усталені відповідники в англійській та українській мовах, тому їх переклад можна вважати дослівним.

Окремо варто згадати особливості перекладу медичних абревіатур і скорочень. Їх передача, як зазначають Є.В. Павлова та Т.Г. Лаптева, може здійснюватися такими способами:

- а) розгорнуті термінологічні поєднання (*CHF* – *застійна серцева недостатність*);
- б) пряме включення іноземного скорочення тексту перекладу (*guanosine monophosphate (GMP)* – *циклічний гуанозинмонофосфат (ГМФ)*) тощо.
- в) транслітерація аббревіатури чи скорочення;
- г) створення аббревіатури з українських еквівалентних термінів (*genom* – *геном*) тощо (43).

Таким чином, переклад медичних термінів, як лексики, відрізняється своєю специфічністю, — пов'язаний з певними труднощами, пов'язаними як з особливостями самого медичного дискурсу як такого, так і з кількістю термінів, що зростають зокрема.

Так чи інакше, передача медичних термінів вимагає від перекладача достатнього рівня проінформованості у відповідній галузі знань та чіткого дотримання норм мови, що перекладається. Переклад терміна повинен бути чітким, простим і однозначним, що не передбачає декількох варіантів тлумачень.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У БРИТАНСЬКОМУ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

3.1. Різновиди медичних термінів у британському постмодерністському художньому дискурсі

Як можна помітити, медичні терміни використовуються не тільки суто в медичній галузі та при спілкуванні медичних працівників, а й у різноманітних сферах нашого життя. Медичні терміни проникають в художній світ все частіше і частіше, бо художня література розвивається, автори шукають нові ідеї, нові сюжети, щоб якомога більше задовольнити бажання примхливих читачів. Тому не дивно, що медична термінологія стала частиною художніх творів, хоча її створення спочатку не мало даних намірів. Тож, щоб розібратися із різновидами медичних термінів в художньому дискурсі треба виокремити сфери вживання даної лексики на прикладі художнього твору Олівера Сакса «Чоловік, який сплутав дружину з капелюхом, та інші історії з лікарської практики».

Медичні терміни можна класифікувати таким чином:

1. Хвороби

aseptic meningitis – асептичний менінгіт;

autism – аутизм;

asthma – астма;

atypical depression – атипова депресія;

infertility – безпліддя;

Down's syndrome - синдром Дауна;

bacterial vaginosis – бактеріальний вагіноз;

Angelman's syndrome – синдром Ангельмана;

sarcoma – саркома;

ataxia-telangiectasia - атаксія-телеангіектазія.

2. СИМПТОМИ

acidosis – ацидоз;

leukemia – лейкоз;

vasodilation – вазодилація, розширення кровоносних судин;

insufficiency – недостатність;

respiratory failure – порушення дихання;

bleeding from the mouth – кровотеча з рота;

dysfunction – порушення функції;

aphonia – афонія.

3. МЕТОДИ ЛІКУВАННЯ

vaccination – вакцинація;

western blot test – вестерн блот/імуноблот (тест-метод);

colposcopy – кількоскопія;

cleaning – очищення;

palliative care – паліативне лікування;

postexposure prophylaxis – постекспозиційна профілактика;

rubella immunization – щеплення від краснухи;

mantoux test, PPD test – проба Манту.

4. ІНСТРУМЕНТИ ТА ПРИСТРОЇ, ОБЛАДНАННЯ

scalpel – скальпель;

bone cutters – кусачки кісткові;

X-ray viewing box – негатоскоп;

caliper – каверномір;

Ilizarov apparatus – апарат Ілізарова;

articulator – артикулятор;

Galotti articulator – Галотті артикулятор;

Kocher forceps – шипці Кохера;

bits medical – долота медичні;

dental instruments – стоматологічні інструменти.

5. Медичні професії

MD – лікар;

PhD – доктор наук;

U.S. Surgeon General – головний лікар Служби охорони здоров'я США;

RDH (Registered Dental Hygienist) – дипломований стоматолог-гігієніст;

nurse-technician – медичний лаборант;

graduate nurse – медсестра, яка закінчила навчальний заклад, але ще не отримала реєстрацію;

advanced nurse – медсестра вищої кваліфікації;

nurse-midwife – медсестра, яка має сертифікат акушерки;

registered nurse (RN) – медсестра, яка після закінчення навчального закладу отримала юридичне право (тобто реєстрацію) здійснювати медсестринську діяльність.

6. Ліки (медичні засоби)

bromkamfora – бромкамфора;

eleutherococcus liquid – екстракт елеутерококи рідкий;

analgin – анальгін;

panadol – панадол;

BCG (Calmett-Guérin vaccine) – БЦЖ (вакцина Кальметта-Герена);

Efferalgan – Ефералган;

acetylsalicylic acid (aspirin) – кислота ацетилсаліцилова (аспірін).

7. Частини тіла

thigh – стегно (від таза до коліна);

hip – стегно (таз та верхня частина ноги);

bronchial tubes, bronchi – бронхи;

eyebrow – брови;

temple – скроня;

hypophysis, pituitary gland – гіпофіз;

larynx – гортань;

hand – рука;

foot – нога.

8. Назви медичних операцій

electrocoagulation of uterine tube – електрокоагуляція маткової труби;

mechanical occlusion of the fallopian tubes – механічна оклюзія маткових труб;

unipolar diathermy – уніполярна діатермія;

bipolar ever had a catherization – біполярна каутеризація;

terminal coagulation – термінальна коагуляція;

evaporation and laser photocoagulation – випарювання лазером та фотоккоагуляція;

punctoplasty – панкопластика;

otoplasty – отоластика;

trabeculoplasty – трабекулоластика;

rhinoplasty – риноластика.

9. Назви органів та тканин

abdomen – черевна порожнина;

brain – мозок;

heart – серце;

the cartilaginous – хрящова;

osteal – кісткова;

intestine – шлунок;

kidney – нирка;

liver – печінка;

lung – легеня;

stomach – шлунок;

digestive tract – травний тракт;

skeletal muscle – скелетні м'язи.

10. Назви медичних установ

Dockside Hospital – портові лікарні;
funny farm – лікарня для наркоманів;
lunaticasylum – психіатрична лікарня;
infirmary – лікарня (ізолятор, лазарет).

11. Назви галузей

human anatomy – анатомія людини;
diseases of the ear, nose and throat – хвороби вуха, горла та носа;
internal medicine – внутрішні хвороби;
cardiology – кардіологія;
care – гігієна;
pediatrics – педіатрія;
oncology – онкологія;
pathology – патологічна анатомія;
physiology – патологічна фізіологія;
psychiatry – психіатрія;
toxicology – токсикологія;
dentistry – стоматологія;
traumatology and orthopedics – травматологія та ортопедія.

Також ми пропонуємо розглянути різновиди термінів на морфологічному та синтаксичному рівні на матеріалі нашого дослідження.

У будь-якій області термінолексики з погляду форми насамперед можна виділити дві основні групи термінів: слова (однослівні, монолексемні терміни) та словосполучення (багатослівні, полілексемні терміни) (Гриньов-Гриневиц 28).

У складі однослівних медичних термінів можна виділити три основні структурні типи термінів: прості, афіксальні та складні терміни. Під простими (або кореневими) термінами прийнято розуміти однослівні терміни, основа яких збігається з коренем: *tucus*, *index*, *nerve*, *limp*, *cancer*, *rox*,

balm, womb, lichen, diet, nape, pill, cast, leg, plica, disease, back, vein, cell, raw, sore, mole, navel, lap, neck, rib, sac, sole, pile, nerve.

До афіксальних відносяться однослівні терміни, основа яких містить корінь та афікси: *rubber, discomfort, coefficient, abnormality, widening, intrabronchial, rotator, incision, saponification, poisoning, fetid, resorption, deterioration, wetting, resuscitation, implant, revaccination, reproducibility, sensibilization, malingerer, rubber, marantic.*

До складних відносяться однослівні терміни, що мають у своєму складі не менше двох кореневих морфем: *bottle-fed, lymphoblast, deadmute, aid-man, self-analysis, radiogenetics, brainstem, gallstone, cardiovascular, bedfast, magnetocardiography, airproof, fiberscope, biodegradation, lysine-cystinuria, bloodstream, deadborn, plethysmography, cardiography, hysterocolposcopeagartube.*

Найбільш раннім способом морфологічного терміноутворення є конверсія, яка активно використовується в англійському терміноутворенні. За допомогою цього способу утворюються такі терміни, як *transplant, abuse, ichor, colic, hurt, drug, healing, bandage, graft, abort.*

Найбільш поширеним способом морфологічного терміноутворення є суфіксація. Продуктивними моделями в сучасному медичному терміновиробництві є моделі з суфіксами -ic, -ing, -er (-or), -tion (-sion), -ist.

Суфікси -ing та -tion (-sion) можуть використовуватися для утворення найменувань процесів, дій: *radioimmunodiffusion, aging, malabsorption, peeling, maceration, variolation, fission, malformation, liquefaction, teething, implantation, impregnation, hypertension, variolation, opening, immunization.*

Суфікси -ist, -er (-or) можуть виражати значення «діяч»: *practitioner, pulmonologist, anatomist, trichologist, hematologist, bacteriologist, urologist, psychiatrist, oculist, oncologist, neurologist.*

Суфікси -er, -or можуть також застосовуватися для позначення назв обладнання: *oxygenator, activator, sterilizer, receptor, adapter, needleholder, neurotransmitter, retainer, stretcher, microshaker, suppressor.*

Суфікс *-ic* може означати приналежність до тієї чи іншої предметної сфери: *nontoxic, galactogenic, obstetric, immunogenic, fluoric, sporogenic, lipotropic, obstetric, nonpathogenic, chlorhydric*.

За допомогою префіксації утворюється значно менше термінів, причому спостерігається значна тенденція до використання запозичених префіксів (*re-, de-, poly-, sub-, neo-* і т.д.), більшість з яких взято з латинської мови. Наприклад в тексті проаналізованого твору нами було знайдено такі терміни, що утворились за допомогою префіксації: *subclinical, regression, decomposition, desorbition, subliminal, denervation, re-examination, subscription, polyneuritis, polyclinic, subpleural, degeneration, subcortical, readmission, reinfection, derangement, polyposis, subdiaphragmatic, polycythemia, recuperation, subscapular, recidivating, regeneration, revascularization, desiccation, desensitization, polyarthritis*.

Найбільш простим і в той же час найбільш поширеним видом складових термінів в англійській термінології є двокомпонентне атрибутивне словосполучення, що складається з елемента – іменника в називному відмінку і атрибутивного, визначального елемента. Дуже частотними виявилися подібні словосполучення у проаналізованому нами творі. Поширеними типами двокомпонентних термінів в англійській медичній лексиці є:

1. Атрибутивні словосполучення з прикметником з функцією препозитивного визначення:

Adjective + Noun: *salicylic acid, open reduction, nasal septum, cold abscess, ultimate recovery, microfocal radiography, multiple sclerosis, metabolic rate, gastric secretion, infrared rays, soft abdomen, postvaccinal immunity, supraventricular tachycardia, determinantal factor, occult cancer*.

2. Наступними за поширеністю є атрибутивні словосполучення з іменником у функції препозитивного визначення:

Noun + Noun: *motor nerve, action potential, addition reaction, blood serum, bile peritonitis, microbiology laboratory, heart rate, life history, head physician,*

elbow joint, skin rash, drug poisoning, scrub nurse, hepatitis virus, finger plethysmography, leg ulcer, infection rate, water pox.

3. Значна кількість медичних термінів (головним чином, назви захворювань) утворено за моделлю Noun's + Noun, перший компонент якої позначає власне ім'я, носій якого зазвичай і є творцем даного терміна: *Coffey's operation, Alzheimer's disease, Korsakov's syndrome, Robson's point, Erb-Charcot's paralysis, Nelaton's catheter, Down's syndrome, Burkitt's lymphoma, Alanson's amputation, Gram's (staining) method, Friedman's reaction, Sutter's blood, Freyer's operation, Bell's mania, Trendelenburg's position.*

Огляд типів англійських двокомпонентних термінологічних словосполучень дозволяє зробити висновок про те, що найбільш типовими є словосполучення, що утворюються шляхом визначення вихідного терміна, в яких у ролі атрибутивного терміна виступають прикметники та іменники.

Словоскладання являє собою з'єднання в одному слові двох або більше кореневих морфем: *nephrocystosis, gamma-chamber, juxta-articular, hemochromatosis, morphogenesis, monoaminoxidase, heatstroke, lipochondrodystrophy, mucopolysaccharide, gastroduodenoscopy, lysine-cystinuria, gastrointestinal, hysterosalpinography, macroglobulinemia, high-toxic, microspherocytosis.*

Отже, ми розглянули різновиди термінів на морфологічному та синтаксичному рівні на базі матеріалу дослідження. Наразі ми пропонуємо розглянути ще декілька видів медичних термінів у британській постмодерністській літературі, а саме вузькоспеціалізовану лексику та загальномедичну лексику. Так як за основу аналізу ми обрали твір Олівера Сакса «Чоловік, що сплутав свою дружину з капелюхом та інші клінічні історії», написаний неврологом за професією, ми можемо виокремити дані види медичних термінів.

Наприклад, для передачі в англійській мові наступних термінів використовуються кілька варіантів: *клиноподібний дефект – wedge-shaped defect, cuneiform defect; зменшувати/знижувати – to reduce, to diminish, to*

decrease, to lower; побічний ефект – side-effect, by-effect: виявляти – to find out, to detect, to reveal; випорожнення – evacuation, defecation, elimination; первісний – preliminary, primario, initial.

Ми вважаємо, що синонімічний характер більшості медичних термінів пояснюється фактом функціонування у мові медичних текстів значної кількості терміноелементів вузькоспеціальної лексики, і термінологічних дефініцій загальномедичної англomовної лексики.

Наприклад, розглянемо такі приклади:

(Вузькоспеціальна лексика – Загальномедична лексика)

Phlegm – sputum

Epistaxis – nosebleeding

Breviflexor – short flexor

Haemoptysis – blood spitting

Emesis – vomiting

Deglutition – swallowing

Articulation – joint

Diaphoresis - profuse sweating

angina pectoris – stenocardia

micturition – urination

Як бачимо, дані терміни є синонімами та мають однакове значення, але перший варіант використовується лише лікарями, які обізнані та мають достатній багаж знань. Другий варіант вживається вже більш в повсякденному спілкуванні, а також в спілкуванні лікар-пацієнт.

Також знаходимо терміни греко-латинського походження, що іноді викликають складнощі при перекладі, але в них є відповідники в англійській мові, тобто можемо сказати, що дані терміни є всього-навсього словами-дублетами. Таким чином, наступні терміни абсолютно рівнозначно функціонують у медичній мові: *clavicle – collarbone, costa – rib, m. peroneus longus – long peroneal muscle, scapula – shoulder-blade, breviflexor – short flexor.*

Ще один вид медичних термінів, що було знайдено в ході аналізу твору виявилися скорочення. Так як скорочення зазвичай відбувається або грецькою, або латинською мовами перекладач стикається з проблемою передачі даних скорочень на мову перекладу. Розглянемо деякі випадки: *q. d.* - “every day, quaque die” – кожен день та ін.; *b.i.d.* - “bis in die, twice a day” – два рази на день; *q. 6 hrs* - “every six hours” – кожні 6 годин; *p.o.* - “per os, orally” – для прийому всередину.

Як ми зазначали вище, особливу трудність для перекладача викликає функціонування в медичній мові величезної кількості різного роду скорочень, а особливо – аббревіатур. Це ще один вид медичних термінів, які ми помітили при аналізі твору Олівера Сакса. Складність багато в чому полягає в розшифровці аббревіатур при перекладі з англійської мови, алфавіт якого збігається з латинським алфавітом, що стає причиною неадекватного декодування скороченої термінологічної одиниці. Розглянемо декілька прикладів, що ми знайшли у творі: *BW* – *body weight*, *Bx* – *biopsy*, *ARI* – *acute respiratory infection*, *ABC* – *airway, breathing and circulation*, *IV* – *intravenous*, *JACCOL* – *jaundice, anaemia, cyanosis, (finger) clubbing, oedema, lymphadenopathy*, *IDDM* – *insulin-dependent diabetes mellitus*, *PCP* – *Pneumocystis carinii pneumonia*.

Як бачимо, твір Олівера Сакса відображає різноманітні види медичних термінів, бо написаний людиною, яка знається на медичній сфері. Це відразу стає очевидно, як тільки ми починаємо читати твір. У наступних підпунктах ми розглянемо детальніше медичні терміни в даному творі.

Наразі нами було виявлено, що в британській художній літературі періоду постмодернізму ми знаходимо такі різновиди медичних термінів:

1. терміни, що діляться на класифікацію (назви хвороб, діагнози, симптоми, назви обладнання, інструментів, методи лікування, ліки та медичні засоби, частини тіла, назви медичних операцій, назви органів та тканин, назви медичних установ, назви галузей);

2. різновиди термінів на морфологічному та синтаксичному рівні, що діляться у свою чергу на слова (однослівні, монолексемні терміни) та словосполучення (багатослівні, полілексемні терміни);
3. нами було виокремлено вузькоспеціальну медичну лексику та загальномедичну лексику, що є синонімами, але вживається в різних стилях (науковий та розмовний);
4. також ми знайшли слова-дублети, тобто греко-латинські варіанти та їх відповідники в англійській;
5. розглянули різновид медичного терміна – аббревіатуру, що іноді викликає труднощі для перекладача.

3.2. Лексико-семантичні особливості медичних термінів британського постмодерністського художнього дискурсу

Вивчення окремих прикладів використання одиниць медичного лексико-семантичного поля в англійських художніх текстах та їх перекладу українською мовою дозволяє продемонструвати, що у сучасній літературі, особливо у жанрах детективу та наукової фантастики, професійній мові, а саме медичній, присвоєно важливу роль у формуванні достовірної картини зображуваного світу.

У жанрі детектива, наприклад, медична лексика одна із ключових пунктів жанрової цілісності, оскільки переважна більшість творів цього жанру базується на сюжеті, пов'язаному з членушкодженням або позбавленням життя. У такому разі, зазвичай, широко застосовується лексика, що стосується анатомії і судової медицини.

Також наочно видно різницю між творами письменників, які мають професійну медичну освіту, та письменників, які такої освіти не мають, бо саме письменникам-фахівцям відкрита більша кількість професіоналізмів і виразів з вузьким семантичним значенням, оскільки вони властиві їх повсякденному мовленню, тоді як письменники-нефахівці змушені користуватися лексико-

семантичними одиницями з більш широко вживаним характером, які менш схильні до професійного кодування, або проводити детальне дослідження в галузі медичної науки та властивим їй представникам професіоналізму.

Як основний матеріал дослідження ми використали збірку оповідань Олівера Вулфа Сакса «Чоловік, який сплутав дружину з капелюхом та інші історії з лікарської практики», оскільки автор, будучи досвідченим невропатологом, який присвятив роботі більшу частину свідомого життя, описує клінічні випадки зі своєї лікарської практики, у зв'язку з чим, він активно використовує доступний йому багаж професійної мови.

Mind and brain - мозок і свідомість;

Pathology – патологія;

Disease, sickness – хвороба;

Trisomic albino female of 21 – трисомік-альбінос, стать жіноча, 21 рік;

Happy or fatal resolution – благополучний чи смертельний результат;

Neurology – неврологія;

A cerebral neurology – церебральна неврологія;

Deficit – дефіцит;

Injury – рана;

Specific "centres" in the brain - певні мозкові центри;

Damage to a particular portion of the left hemisphere of the brain – ураження певної ділянки лівої півкулі;

Neural or mental function – невральна або ментальна функція;

Patient – пацієнт;

Failure to develop - неправильний розвиток;

Loss of memory, loss of identity, loss of vision, loss of speech, loss of dexterity, - Втрата, пам'яті, особистості, зору, мови, рухливості;

Clinical – клінічний;

Dysfunctions – дисфункція;

Specific powers - *linguistic, intellectual, perceptual* – різні здібності

- лінгвістичні, інтелектуальні, перцептивні;

Case-history – клінічні історії;

Complex physiological basis - складний фізіологічний базис.

Як видно з вищенаведених прикладів, медичне лексико-семантичне поле представлено як набір одиниць, властивих різним галузям медицини.

Тут присутні і лексеми, властиві як базовій медичній лексиці (*наприклад: pathology – патологія; disease – хвороба; injury – рана*), так і вузькій галузі медицини, неврології (*neural or mental function – невральна або ментальна функція; a cerebral neurology – церебральна неврологія; loss of speech - втрата мови*).

У науково-технічних текстах кожен елемент лексичної системи окремої області має строго обмежене коло значень, часто включає лише одиничний варіант, у зв'язку з чим, слова залишаються елементами однозначними, так як у текстах подібної специфіки не допустиме двояке трактування одного і того ж терміна. У художньому тексті подібне «табу» опускається і властиве певному слову скромне семантичне поле розростається, охоплюючи нові значення та визначення, як правило, переносні, оскільки ці слова прив'язані до професійної сфери діяльності та, будучи вживаними як алюзії до їхньої основної ролі, зберігають своє головне значення.

Everyone knows – relapse is coming – Кожен знає, що настане рецидив. (Sacks 27) (**relapse** – повторення будь-яких клінічних симптомів чи процесів, тут виступає як позначення прийдешнього відновлення діяльності персонажа).

Hear this melodious borborygmus of your sister`s speech? – Я один чую витончене бурчання в промові твоєї сестри? (Сакс 30) (**borborygmus** - бурчання в животі).

З першого погляду впадає у вічі велика кількість лексичних одиниць латинського походження, характерних для професійної медичної лексики. Їхня присутність створює необхідний ефект занурення в лексико-семантичне середовище конкретної професійної діяльності, відтворюючи реалії, якими оперують представники цієї діяльності.

Hysteria - істерія (функціональне нервово-психічне захворювання);

Aphonia – афонія (втрата звучності голосу із збереженням можливості говоріння пошепки);

Thrombosis - тромбоз (прижиттєве формування всередині кровоносних судин згортки крові, що перешкоджають вільному потоку крові за кровоносною системою);

Neurosyphilis – нейросифіліс (загальна назва уражень нервової системи сифілітичної природи);

Amnesia - амнезія (втрата пам'яті).

Наведені вище приклади є суворо зафіксованими, класичними позначеннями відомих хвороб, що класифікуються як порушення нормального функціонування певних комплексних систем організму. Латинське походження даних лексичних одиниць підтверджується використаними морфемами – суфіксами *-is*, *-a*, характерними для утворення іменників в латинській мові, а також кореневими морфемами, семіотика яких відноситься до латинської мови.

У творі Сакса номінативи хвороб використовують у прямому своєму значенні, зберігаючи статус терміна, тобто семантичну вузькість. Відбувається моделювання штатної лікарської ситуації, коли персонаж-лікар оперує елементами спорідненої йому спеціалізованої лексики.

For all of these dysfunctions (another favorite term), we have privative words of every sort – Ataxia, Aphemia, Amnesia, Aphonia, Alexia, Agnosia, Aphasia, Apraxia - a word for every specific neural or mental function of which patients, through disease, or injury or failure to develop, may find themselves partly or wholly deprived. (Sacks 19) – Для всіх цих дисфункцій (ще один улюблений термін) є відповідні найменування: Атаксія, Афемія, Амнезія, Афонія, Алексія, Агнозія, Афазія, Апраксія – по одному на кожну здатність, частково або повністю втрачену внаслідок хвороби, травми чи неправильного розвитку. (Сакс 21)

Toward the end of the century it became evident to more acute observers – above all to Freud, in his book Aphasia – that this sort of mapping was too simple, that all mental performances had an intricate internal structure, and must have an equally complex physiological basis. (Sacks 36) – До кінця XIX століття найбільш

проникливим дослідникам, і в першу чергу Фрейдю, який писав книгу про афазію, стало ясно, що такий «картографічний» підхід надмірно спрощує картину реальних процесів. Складній структурі **ментальних актів** має відповідати не менш складний **фізіологічний базис**. (Сакс 39)

*One important reason for the neglect of the right, or “minor”, hemisphere, as it has always been called, is that while it is easy to demonstrate the effects of variously located lesions on the left side, the **corresponding syndromes of the right hemisphere** are much less distinct.* (Sacks 28) – До правої півкулі довгий час ставилися поблажливо – вона вважалася другорядною і не привертала належної уваги. Одна з причин подібного відношення полягає в тому, що **пов'язані з правою півкулею синдроми** важко помітні, тоді як наслідки уражень протилежної частини мозку виступають набагато різкіше. (Сакс 31)

У «Вступі» автор дає коротку довідку про історію розвитку та основні тенденції розвитку даної галузі науки про нервову систему людини – неврології. У наведених вище прикладах видно, що використані елементи, що становлять лексико-семантичне поле тексту, безпосередньо відносяться до медичної лексики, що відноситься до неврології, і є фіксованими мовними позначеннями різних органів тіла та фізичних процесів. Мова цієї частини твору зберігає риси науково – технічного тексту, уникаючи невластивої термінології двозначності та професіоналізмів, прийнятих у колі лікарів. Переклад цієї частини проведено згідно з правилами української мови, які формують нову будову речення при розкодуванні закладеного повідомлення у вихідному тексті. Перекладачем був використаний прийом дослівного перекладу з незначними граматичними та лексичними змінами:

Mental performances – ментальні акти;

Corresponding syndromes of the right hemisphere – пов'язані з правою півкулею синдроми;

Physiological basis – фізіологічний базис.

Як ми можемо помітити, слово “*performance*” тут постає не в першому своєму значенні, а в новому значенні під впливом медичного лексико-

семантичного значення, а саме “*how well a person, machine, etc. does a piece of work or an activity*” (Cambridge Dictionary). Воно набуває рис поля, яке перетворює його на одиницю неспеціальної лексики, прив'язаної до медичної спеціальної мови. Переклад цієї одиниці – акт – є семантичною трансформацією.

Для даного твору характерне використання термінологічної медичної лексики часто без подальшого роз'яснення сенсу для необізнаних читачів, що ускладнює процес розкодування повідомлення, закладеного в тексті автором. Без більш детального дослідження у сфері анатомічної та неврологічної наук неможливо точно визначити значення деяких слів. Наприклад:

Topographical memory – топографічна пам'ять;

Cirrhosis – цироз;

Mamillary bodies – мамілярні тіла.

Дані елементи не мають жодних супутніх пояснень від автора і можуть приблизно розкрити своє значення в контексті тексту:

“*His topographical memory was strange: the seeming paradox existed that he could find his way from home to hospital and around the hospital, but yet could not name streets en route or appear to visualize the topography*” (Sacks 72) – «Йдеться і про зміни у «дивній» **топографічній пам'яті** пацієнта: «Парадоксальним видавалося те, як легко він міг знайти шлях від дому до лікарні чи зорієнтуватися біля неї, проте не міг назвати жодної з вулиць, повз які проходив або ж подумки відтворити знайому топографію». (Сакс 75)

“*Then we turned up a short nasty report from Bellevue Hospital, dated 1971, saying that he was ‘totally disoriented ... with an advanced organic brain syndrome, due to alcohol’ (cirrhosis had also developed by this time).*” (Sacks 51) – «Далі ми відшукали прикрий звіт зі шпиталю Белв'ю, датований 1971 роком, де було стисло вказано, що пацієнт Д. Г. «цілковито дезорієнтований... та має прогресивний психоорганічний синдром, спричинений алкоголізмом» (до цього часу в нього також розвинувся **цироз**). » (Сакс 54)

*Impression: probably Korsakov`s syndrome, due to alcoholic degeneration of the **mammillary bodies**. (Sacks 39) – Враження: швидше за все синдром Корсакова, результат патології **мамільярних тіл**, спричиненої хронічним вживанням алкоголю. (Сакс 42)*

У подальшому розвитку сюжетної лінії та притаманного їй детального опису міркувань і процесів, що відбуваються в голові персонажів, термін «мамільярне тіло» ніяк не коментується з метою представити читачеві більш повне значення цієї одиниці медичного лексико-семантичного поля. У зв'язку з цим читач змушений або продовжити знайомство з твором, залишаючись у незнанні, або провести відповідне наукове розслідування. Проте читачі, за обов'язком професії або просто володіючи спочатку у своєму лексичному багажі необхідними знаннями в області неврології, виступлять безпосередніми адресатами повідомлення, закладеного автором, і «мамільярні тіла» викличуть асоціативну реакцію, викликавши у свідомості концепт «комплексу структур заднього відділу гіпоталамуса, що входять до складу лімбічної системи».

Як можна помітити, термін «мамільярне тіло» має зафіксований переклад в українській мові, що є частковою транслітерацією (mammillary – мамільярний) і класичний дослівний переклад (body – тіло). Перекладач послідував традиції науково-технічного перекладу і використав закріплений еквівалент, зберігши, таким чином, максимальну точність терміна.

Для збірки оповідань «Чоловік, який сплутав дружину з капелюхом та інші історії з лікарської практики» характерна спеціалізована медична мова, практично позбавлена вузькоспеціалізованих професіоналізмів. Проте окремі елементи лексики медичної мови, саме термінологічні одиниці виявляються словами, семантичне поле яких розширюється у вигляді використання автором їх номінативів у метафоричному контексті. В результаті даного феномену слова, в науково-технічній медичній мові мають одне значення і тому зберігають статус терміна, перестають відповідати вимогам терміну і певною мірою позбавляються цього статусу. Наприклад:

*Lisa didn't want to come back. We found out the truth later when she was asleep, and no one could disturb her peaceful **retrograde amnesia**. (Sacks 112) – Ліза не захотіла повертатися. Правда виявилася вже тоді, коли вона спала, і її безтурботну **ретроградну амнезію** ніщо не турбувало. (Сакс 115)*

Тут термін «ретроградна амнезія» виходить за межі свого класичного використання, набуваючи нового смислового відтінку завдяки автору. Перетворившись на метафору, амнезія набуває нового значення «абсолютна вірність минулому та ігнорування сьогодення». Проте офіційний еквівалент у перекладі українською мовою зберігає свою значимість, і лише навколишній текст, що утворює комплексну структуру метафори і що передбачає використання ненаукового значення терміна, дає зрозуміти, що тут амнезія перестає бути саме мовним знаком, що означає глобальне порушення роботи мозкових центрів, які відповідають за пам'ять. Наявний в українській мові точний еквівалент *amnesia* – амнезія, утворений з допомогою транслітерації з латинської мови, постає як художній троп і своєю термінологічністю створює додатковий колорит спеціалізованої мови персонажа-лікаря.

При цьому існують лексичні одиниці, що не належать до спеціальної медичної лексики, але включаються автором у професійний мовний зворот у зв'язку з більш повним описовим потенціалом, ніж у вже наявних елементів спеціальної лексики. Наприклад, розвиток у професійному відношенні отримує іменник “*disembodiment*” в оповіданні *The Disembodied Lady*. Як можемо помітити відразу, цей іменник утворено за допомогою іменного суфікса *-ment*, що означає належність слова до певної частини мови, а саме до іменника і приєднаного в кореневій морфемі *-bodi-*, а також негативного афікса *dis-*, що надає негативну номінацію.

*She is, as far as I know, the first of her kind, the first human being who truly knows what does **disembodiment** mean. (Sacks 84) – I, наскільки мені відомо, вона була єдиною істотою на всьому світі, яка по-справжньому знає, що таке «безтілесність». (Сакс 87)*

Таким чином, в українському перекладі статус слова безтілесність показаний більш чітко, ніж у вихідному тексті, оскільки перекладач використовував пунктуаційний знак у вигляді лапок, щоб підкреслити термінологічність введеної лексичної одиниці, зберігши при цьому еквівалентність *disembodiment*.

Як було зазначено раніше, мова збірки оповідань «Чоловік, який сплутав дружину з капелюхом та інші історії з лікарської практики» має у своєму складі мало професіоналізмів, властивих мовленню невропатологів. Ймовірно, цей аспект мови професіоналів був опущений свідомо, з метою полегшити читачам доступ до розуміння відтворюваних ситуацій у творі. Таким чином, головною перешкодою на шляху аудиторії стає широке термінологічне поле, що відноситься до галузі неврології, висвітлити яке можна, використовуючи спеціальну літературу або знання носіїв інформації, які безпосередньо знайомі з лексичними одиницями даного поля.

*“One such patient speaks of the discomfort of an ingrown toenail, which had not been ‘taken care of before amputation, persisting for years after the amputation; but also of an entirely different pain—an **excruciating root-pain** or ‘sciatica’ in the phantom—following an acute ‘slipped disc’, and disappearing with removal of the disc and spinal fusion.”* (Sacks 161) – «Один з них розповідає про багаторічні муки, які завдає йому врослий ніготь, про який він не подбав до ампутації. Той же пацієнт пише і про зовсім інший тип болю – про нестерпний **«ішіасний» біль** у фантомній кінцівці, викликаний зміщенням хребетного диска; коли диск видалили та зробили фіксацію хребта, біль пройшов.» (Сакс 164)

*“If the neuropathy is total, if the **distal parts of the nerves** are quite dead, no such re-realization is possible.”* (Sacks 52) – «Проте, в разі тотальної невронпатії та повного відмирання **дистальної частини нервів**, таке «пробудження» буде неможливим.» (Сакс 55)

*“This may be effected in all sorts of ways: Weir Mitchell describes how, with **faradizations** of the brachial plexus, a phantom hand, missing for twenty-five years, was suddenly ‘resurrected’.”* (Sacks 18) – «Цьому можна зарадити в різні

способи: до прикладу, Вейр Мітчелл описав, як **фарадизація** плечового сплетення нервів несподівано «оживила» фантомну руку, яку людина не відчувала вже двадцять п'ять років.» (Сакс 21)

“... might be influenced by either central factors (stimulation or damage to the sensory cortex, especially that of the parietal lobes), or peripheral ones (the condition of the nerve-stump, or **neuromas**...” (Sacks 45) – «... можуть виникати або під впливом центральних факторів (при подразненні чи пошкодженні сенсорних зон кори головного мозку, особливо його тім'яних доль), або ж під впливом периферійних факторів (при утворенні кукси нерва або **невроми**...). » (Сакс 48)

“How often does a **peripheral pathological disorder** have the same effect?” (Sacks 92) – «Та наскільки часто аналогічний ефект може мати **периферійна патологія**?» (Сакс 95)

Excruciating root-pain – «ішіасний» біль;

Distal parts of nerves – дистальна частина нервів;

Faradization – фарадизація;

Neuroma – неврома;

Peripheral pathological disorder – периферійна патологія.

Як можна помітити в наведених вище прикладах, перекладач прагне зберегти повну еквівалентність повідомлення, закодованого вихідною мовою, щоб інформація не постраждала при перекладі тексту з однієї мови на іншу, однак є незначні модифікації граматичної структури словосполучень, таких як *peripheral pathological disorder*, з якого опускається елемент словосполучення *disorder* у зв'язку з його заміненістю українським еквівалентом патологія, семантичне поле якого має на увазі порушення функціонування систем.

У тексті також є безліч епонімів – власних назв, що перейшли в назви. Епоніми особливо характерні для медичної лексики, так як у цій галузі наук багато хвороб, розладів, симптомів, органів тіла, фармакологічних засобів, які названі на честь вчених, які в свою чергу взяли безпосередню участь у

відкритті, розробці та вивченні атрибутів медицини. У збірці оповідань О. Сакса також є епоніми, пов'язані з психічними розладами та синдромами.

*The picture revealed by spinal tap was one of an acute polyneuritis, but a polyneuritis of a most exceptional type: not like **Guillain-Barre syndrome**, with its overwhelming motor involvement, but a purely (or almost purely) sensory neuritis, affecting the sensory roots of spinal and cranial nerves throughout the neuraxis.* (Sacks 39) – Спинно-мозкова пункція виявила картину поліневриту зовсім особливого типу, що відрізняється від **синдрому Гілліана-Барре**, для якого характерне широке ураження моторики. (Сакс 42)

*I know now that retrograde amnesia, to some degree, is very common, if not universal, in **cases of Korsakov's**.* (Sacks 163) – Зараз мені відомо, що ретроградна амнезія відносно широко поширена і тією чи іншою мірою майже завжди присутня у випадках **хвороби Корсакова**. (Сакс 165)

*The pathological physiology of the **Parkinsonian syndrome** is the study of an organized chaos, a chaos induced in the first instance by destruction of important integrations, and reorganized on an unstable basis in the process of rehabilitation.* (Sacks 70) – Патологічна фізіологія **паркінсонізму** є певним упорядкованим хаосом, викликаним руйнуванням важливих інтеграційних систем і заново організований на нестабільній основі в ході відновлення. (Сакс 73)

Як видно з наведених вище прикладів, переклад епонімів з вихідної англійської на українську допускає інваріантність у трансформаціях лексичних одиниць, у тому числі морфологічних компонентів.

У першому прикладі має місце класичний дослівний переклад, тобто калькування, у якому було збережено всі компоненти словосполучення, включаючи тип зв'язку слів.

У другому прикладі перекладачем було використано прийом конкретизації, при якому він повернув у речення опущене автором слово для уточнення введеного терміну *Korsakov's* – *хвороба Корсакова*.

У третьому прикладі вже помітні значні морфологічні та лексичні трансформації терміну, у вихідній мові представленого у формі *Parkinsonian*

syndrome, який українською мовою був перетворений на *паркінсонізм*. І тут словосполучення, що передбачає наявність обов'язкового номінативного атрибуту *syndrome*, було замінено еквівалентом, лексично абсолютно рівним вихідній одиниці, але який відрізняється граматичною спрощеністю і перетворенням головного описового елемента на іменник.

Таким чином, як показує аналіз прикладів, автор використовує професійну медичну мову, щоб зобразити персонажів-лікарів чи персонажів, чия спеціалізація непрямо пов'язана з медициною (наприклад, детектив чи біолог). Будучи досвідченим невропатологом, який присвятив роботі більшу частину свідомого життя, Олівер Сакс описує клінічні випадки зі своєї лікарської практики, у зв'язку з чим, щоб домогтися максимальної схожості з реальним колоритом професійного соціуму, письменник звертається до професійної мови і активно використовує її елементи. Незважаючи на те, що розповідям характерна спеціалізована медична мова, вони практично позбавлені вузькоспеціалізованих професіоналізмів, а окремі елементи лексики медичної мови, а саме термінологічні одиниці, виявляються словами, семантичне поле яких розширюється за допомогою використання автором їх номінативів у метафоричному контексті, внаслідок чого деякі з них перестають відповідати вимогам терміну й у деякому роді позбавляються цього статусу.

3.3. Способи перекладу медичних термінів у британському постмодерністському художньому дискурсі

Як згадувалося вище, художній текст є неприродним середовищем функціонування медичних термінів. Одним із завдань дослідження є вивчення специфіки їх функціонування у художньому тексті. Матеріалом дослідження послужив художній твір Олівера Сакса “The Man Who Mistook His Wife For a Hat and Other Clinical Tales” та його переклад. У проаналізованому масиві було виявлено 200 термінів-слів та 200 багатокомпонентних атрибутивних термінологічних словосполучень.

Що стосується термінів-слів, більша їх частина виражена іменником, оскільки терміни використовуються насамперед для номінації медичного поняття. Таких термінів-іменників у художньому тексті виявлено 135. Крім того, 65 термінів-слів виражено прикметником.

Що ж до термінологічних словосполучень, більша їх частина є двокомпонентні словосполучення. З них 57 побудовано за моделлю Noun + Noun, серед яких 2 словосполучення мають іменник в присвійному відмінку як препозитивний атрибут. Наведемо приклади термінологічних словосполучень, утворених даним способом, з тексту художнього твору: “*Korsakov’s syndrome*”, “*muscle strength*”, “*brain scans*”. 65 термінологічних словосполучень побудовано за моделлю Adjective + Noun. Наведемо приклади термінологічних словосполучень, утворених даним способом, з тексту художнього твору: *retrograde amnesia*, *mammillary bodies*, *proprioceptive deficit*. Кількість трикомпонентних термінологічних словосполучень становило 3. Вони утворені за моделями Adjective + Noun + Noun, Adjective + Adjective + Noun. Наведемо приклади: “*frontal lobe syndrome*”, “*organic brain syndrome*”, “*sensory diabetic neuropathy*”.

Вкажемо, що найчастішими термінами в художньому тексті є “*brain*” (16 разів), “*perception*” (33 рази), “*neurologist*” (18 разів), “*disease*” (21 раз), “*proprioception*” (15 разів), “*neurological*” (19 разів). На наш погляд, частотність вживання наведених вище термінологічних одиниць обумовлена тематичною сферою художнього тексту. Оповідання у творі, як зазначалося вище, ведеться від імені лікаря-невролога, який описує найцікавіші та рідкісні випадки зі своєї практики.

Отже, є цілком закономірним той факт, що 5 з 6 термінологічних одиниць, що найчастіше зустрічаються, належать до області неврології (*brain*, *perception*, *neurologist*, *proprioception*, *neurological*). Термінологічна одиниця “*disease*” є загальним медичним терміном.

Виявлено, що у тексті художнього твору 18 термінів є найменш частотними, тобто вони зустрічаються лише один раз. Серед них такі слова, як

“*rachis*”, “*athetosis*”, “*interoception*”, “*spasticity*”, “*polyneuritis*”, “*embolus*”, “*labyrinthectomy*”, “*rachicentesis*”, “*hemiplegia*”, “*neurosyphilis*” та інші.

Зауважимо, що представлені вище найменш частотні термінологічні одиниці відрізняються вузькою сферою спеціалізації.

Так, наприклад, термін “*athetosis*” означає “*a condition characterized by uncontrolled rhythmic writhing moments, esp of fingers, hands, head and tongue, caused by cerebral lesion*” (Cambridge Dictionary). Це слово походить від грецького “*athetos*”, що означає «не на місці». Автор використовує цю термінологічну одиницю для опису стану однієї зі своїх пацієнок, яка згідно з діагностованими у неї симптомами повинна страждати на недоумство, проте, з якихось причин даного стану у неї не спостерігалось.

“*Given this history, and her pathetic condition – with **spasticity** and **athetosis**, i.e., **involuntary movements of both hands**, to which was added a failure of the eyes to develop – I expected to find her both retarded and regressed*”. (Sacks 64)

Як бачимо, у реченні термінологічна одиниця грецького походження “*athetosis*” тлумачиться через фразу “*involuntary movements of both hands*”. Автор наводить дане тлумачення, оскільки читачеві художнього твору, який не завжди має медичну освіту, подібна вузькоспеціалізована термінологічна одиниця незрозуміла.

У цьому реченні бачимо ще одну найменш частотну термінологічну одиницю “*spasticity*”, яка позначає м'язову спастичність і походить від слова “*spasm*”. “*Spasm*” походить від латинського “*spasmus*”, яке, у свою чергу, прийшло в латинську з грецької від слова “*spasmos*”.

Наведемо приклад ще одного речення, у якому зосереджені найменш частотні термінологічні одиниці.

“*He had **atrial fibrillation** and had thrown off a large **embolus** giving him a left **hemiplegia***”. (Sacks 59)

Як бачимо, найменш частотними одиницями є “*hemiplegia*”, “*embolus*”, “*atrial fibrillation*”. Лексична одиниця “*embolus*” означає “*material, such as part of a blood clot or an air bubble, that is transported by the blood stream until it*

becomes lodged within a small vessel and impedes the circulation” і походить від грецького *“embolos”*, що означає *“stopper”*.

В українському реченні було використано регулярний відповідник даної одиниці – ембол, проте в силу його дуже вузької сфери використання та у зв'язку з неспецифічним середовищем його функціонування, перекладач робить зноску та наводить тлумачення даного терміна «патологічне утворення невизначеної структури та складу, що циркулює в кровоносній системі та здатне викликати закупорку кровоносних судин». Зауважимо, що цей опис будується на тлумаченні, представленому у словнику медичних термінів: «циркулюючий в крові субстрат, здатний викликати закупорку кровоносної судини».

Інший цікавий термін *“hemiplegia”*, що не часто зустрічається в тексті. Дана лексична одиниця означає *“paralysis of one side of the body, usually as the result of injury to the brain”* і походить від грецького *“hemi”* - половина + *“plege”* - поразка удар, тобто у медицині означає параліч м'язів однієї половини тіла. У перекладі не використано регулярний відповідник, побудований через транслітерацію «геміплегія» з тих самих причин, які вже вказувалися вище. Як і з одиницею *“embolus”* у перекладі представлено тлумачення даної лексичної одиниці.

Наведене вище речення містить поряд з найменш частотними термінами-словами одне з найменш частотних термінологічних словосполучень, а саме *“atrial fibrillation”* – «миготлива аритмія».

Іншими найменш частотними двокомпонентними термінологічними словосполученнями, побудованими за моделлю Adjective + Noun, є *“biparietal syndrome”*, *“cerebral palsy”*, *“proprioceptive deficit”*.

Так, слово *“palsy”* походить від *“paralysis”*, яке, у свою чергу, має латино-грецьке походження «розслаблення». Прикметник *“cerebral”* є дериватом від латинського *“cerebrum”*, що означає «головний мозок». Словосполучення *“cerebral palsy”* використано в тексті художнього твору один раз. Атрибутивний прикметник *“biparietal”* означає *“relating to or to connected to*

both parietal bones”, побудоване на основі використання приставки латинського походження *-bi* і латинського слова *“parietālis”*, яке, у свою чергу, утворене від латинського *“pariēs”* – *“wall”*. Визначуване слово у двокомпонентному атрибутивному словосполученні *“biparietal syndrome”*, виявленому в одному реченні, утворено від грецького слова *“syndromē”*, що означає *“running together”*.

У наступному двокомпонентному термінологічному словосполученні, яке використовується в тексті художнього твору лише один раз і також отримує в нашому дослідженні статус найменш частотного, атрибут *“proprioceptive”* становить інтерес з погляду свого походження. Це слово з'явилося на початку ХХ століття і є поєднанням латинського терміна *“proprius”* – *“own”* та англійського слова *“receptive”*. Визначається, що слово *“deficit”* також має латинську етимологію і походить від слова *“dēficere”*, що означає *“to be lacking”*.

Вкажемо, що найчастішими багатоконпонентними термінологічними словосполученнями є двокомпонентні словосполучення, побудовані за моделлю *Adjective + Noun*, а саме *“vestibular system”* (2 рази), *“terminal dementia”* (6 разів), *“retrograde amnesia”* (11 разів), *“nutritional care”* (3 рази). Часте використання вищенаведених словосполучень обумовлено тематикою розповіді, а саме сюжетом про пацієнтку, що страждає на розлад пам'яті.

Цікавим є розгляд функцій медичних термінів у загальному ладі художнього тексту. Як зазначалося вище, термін, перебуваючи в художньому тексті, виконує функцію створення колориту, мовної та портретної характеристики персонажа, а також образну та оцінну функції.

Так, наведемо приклад невеликого уривку, в якому медичні терміни *“neurologist”* та *“patient”* створюють лікарняний колорит:

– *You talk like a doc. I can see you're a doc*

– *Well, you're right, I am. I'm the **neurologist** here.*

– *Neurologist? Hey, there's something wrong with my nerves? And “here” – where's “here”? What is this place anyhow?*

– *I was just going to ask you – where do you think you are?*

– *I see these beds, and these **patients** everywhere. Looks like a sort of hospital to me.* (Sacks 30)

В іншому реченні медичний термін “*demented*” створює портретну характеристику героя: “... *who was admitted to our Home for the Aged near New York City early in 1975, with a cryptic transfer note saying, ‘Helpless, **demented**, confused and disoriented’*”. (Sacks 101)

Поєднання портретної “*athetosis*”, “*spasticity*” та оціночної функцій “*retarded*” ілюструється наступним реченням:

“*Given this history, and her pathetic condition – with **spasticity** and **athetosis**, i.e., involuntary movements of both hands, to which was added a failure of the eyes to develop – I expected to find her both **retarded** and regressed*”. (Sacks 83)

З огляду на специфіку даного художнього твору, він відрізняється великою кількістю речень, у яких термінологічні одиниці використані у в їх прямій функції, саме, у функції номінації будь-якого медичного поняття. Наприклад: “*He named it “proprioception”, to distinguish it from “exteroception” and “interoception”, and, additionally, because of its indispensability for our sense of ourselves...*”. (Sacks 51)

Розглянемо переклад медичних термінів у художньому тексті.

Як показав аналіз, 21 % термінологічних одиниць, виявлених у художньому тексті методом суцільної вибірки, перекладені не трансформаційним способом, а саме регулярним відповідником. Виявлено, що з них 103 термінологічних одиниць є регулярним відповідником, тобто «... слову оригіналу відповідає слово у перекладі, а словосполученню – словосполучення» (Виноградов 15). Прикладами подібних термінологічних одиниць служать “*cerebral palsy - церебральний параліч*”, “*tendon-сухожилля*”, “*frontal lobe syndrome - синдром лобової частки*”, “*joint – суглоб*”, “*proprioception – пропріоцепція*”.

Порівняльний аналіз часткової приналежності термінів-слів та його українських відповідників дозволяє дійти висновку про природу відповідників,

тобто «... порівняні лексичні одиниці відносяться до однакових частин мови» (Виноградов 17), саме 135 термінів-слів, виражених іменником, перекладені тієї ж частиною мови, тобто іменником; 65 термінів-слів, виражених прикметником, перекладені прикметником.

У ході аналізу виявлено 18 відповідних двокомпонентних термінологічних словосполучень. Їх прикладами служать такі одиниці: “*vestibular system - вестибулярний апарат*”, “*spinal cord - спинний мозок*”; 17 двокомпонентних словосполучень перекладені за моделлю прикметник + іменник: *proprioceptive deficit – пропріоцептивний дефіцит*, *biparietal syndrome – біпарієнтальний синдром*, з них 4 словосполучення переведені з перестановкою компонентів *Little's disease – хвороба Літтла*, «*abdominal pain – біль у животі*». Виявлені трикомпонентні відповідники: “*organic brain syndrome - органічний мозковий синдром*”.

Аналіз 78 термінологічних одиниць виявив, що слову оригіналу відповідає словосполучення у перекладі чи навпаки. Прикладами подібних одиниць служать “*dissecting room – прозекторська*”, “*hysteria - істеричний невроз*”, “*nutritional care – дієта*”, “*gallbladder - жовчний міхур*”.

Що ж до трансформаційного перекладу, що передбачає варіант відмінний від словникової відповідності, і, отже, побудований з допомогою перекладацьких трансформацій, частка подібних термінологічних одиниць становила 41 %. Не дуже високий відсоток термінологічних одиниць, перекладених трансформаційним способом обумовлений іманентними характеристиками терміна.

Наведемо приклади. Англійське термінологічне словосполучення “*muscle strength*” перекладено за допомогою контекстуальної заміни, а саме, атрибут «м'язова» замінено синонімом «мускульна». “*I stilled my disquiet, his perhaps, too, in the soothing routine of a neurological exam – **muscle strength**, coordination, reflexes, tone*” (Sacks 18) – «Я заглушив своє (і, можливо, його) занепокоєння заспокійливою процедурою неврологічного огляду - **мускульна сила**, координація рухів, рефлексии, тонуси...». (Сакс 21)

Іншим прикладом контекстуальної заміни є переклад терміна “*spasticity*” як спазм, тоді як словниковою відповідністю є «спастика».

“*With this patient, who also had severe seizures, **spasticity** and other problems necessitating in-patient care...*” (Sacks 62) – «Періодично в нього виникали ще й важкі судоми, **спазми** та інші критичні симптоми, тож пацієнт потребував стаціонарного лікування.» (Сакс 65)

Термін “*cognition*”, який має регулярний відповідник «пізнання», перекладено за допомогою заміни частини мови. Сема, закладена в термін, експлікується через український прикметник «пізнавальна». Крім того, українська відповідність є різнорівневою по відношенню до оригіналу і є словосполученням з додаванням іменника «активність».

“*But it was not merely the **cognition**, the gnosis, at fault; there was something radically wrong with the whole way he proceeded*” (Sacks 81) – «При цьому проблема була пов’язана не просто з **пізнавальною активністю**, з гнозою, але із загальною установкою.» (Сакс 84)

Серед словникових варіантних відповідностей терміна “*degeneration*” (дегенерація, виродження, переродження, дистрофія, деградація) немає слова «патологія». Отже, дана термінологічна одиниця перекладена за допомогою перекладацького прийому – генералізація, оскільки наведені вище варіантні відповідності включаються в загальне поняття «патологія».

“*Impression: probably Korsakov's syndrome, due to alcoholic **degeneration** of the mammillary bodies*” (Sacks 27) – «Враження: швидше за все синдром Корсакова, результат **патології** мамілярних тіл.» (Сакс 30)

Цікавим є переклад двокомпонентного словосполучення «*brain scans*» у такому реченні: “*We did various tests on him (EEG, **brain scans**), and found no evidence of massive brain damage...*” – «Ми провели різноманітні обстеження (енцефалограми, **різні види** сканування), але не виявили жодних слідів великих пошкоджень мозку...». Як бачимо, термінологічне словосполучення “*brain scans*” перекладено за допомогою опущення лексеми “*brain*” через її

надмірність за контекстом та додавання «різні види», що підкреслює множинність, закладену в лексемі “scans”.

Термінологічна одиниця “*senility*” має словникові варіантні відповідності (старість, згасання, сенілізм). У контексті речення вона переведена через словосполучення «*старече недоумство*», яке побудоване на основі заміни частини мови (сема «старість» проглядається в прикметнику «старий» від латинського «*senex* – стара людина») та додавання одиниці «недоумство» на основі широкого контексту.

“In adulthood, life, higher life, may be brought to a premature end by strokes, senility, brain injuries, etc., but there usually remains the consciousness of life lived, of one’s past” (Sacks 78) – «У зрілому віці вищі форми свідомості можуть бути передчасно і раптово знищені інсультом, старечим недоумством, мозковою травмою тощо, але навіть у цих випадках пам’ять прожитих років зазвичай залишається». (Сакс 81)

Цікавим є переклад термінологічної одиниці “*hyperosmia*”, регулярний відповідник якої «гігантизм», «макросомія». У перекладі бачимо транслітерацію «гіперосмія» і описовий переклад, поданий як зноски після тексту глави «болюче загострення нюху при деяких захворюваннях центральної нервової системи».

“ Usually the experience is rather specific, but sometimes there is a generalized intensification of smell, a hyperosmia.” (Sacks 63) – «Зазвичай такі стани виявляються у кожного пацієнта по-різному, та інколи їм притаманна загальна **гіперосмія** — загострене сприйняття запахів.» (Сакс 65)

У реченні *“But still and forever she remains defective and defeated”* (Sacks 187) – «Але при цьому вона, як і раніше, залишається **інвалідом** і жертвою» (Сакс 190) термінологічна одиниця “*defective*”, регулярний відповідник якої «обличчя з фізичними або розумовими вадами, недоумкуватий, недорозвинений, порушений» перекладено за допомогою модуляції через слово «інвалід».

Зазначимо, що лише одне термінологічне трикомпонентне словосполучення перекладено у трансформаційний спосіб. В англійському реченні “*He then developed severe sensory diabetic neuropathy and...*” (Sacks 36) бачимо словосполучення “*sensory diabetic neuropathy*”. У перекладі другий атрибутивний компонент переставляється на початок речення, отже, використано прийом перестановки. «*Надалі на ґрунті діабету в нього розвинулася важка сенсорна невропатія...*». (Сакс 39)

Також найчастіше зустрічаємо об’єднання та членування речень. Наприклад розглянемо такі випадки:

Classical fables have archetypal figures—heroes, victims, martyrs, warriors. Neurological patients are all of these—and in the strange tales told here they are also something more. (Sacks 114) – *Як і всі драматичні історії, розповіді про неврологічних пацієнтів мають класичні сюжети з архетипними персонажами — героями, жертвами, мучениками та воїнами. Та у наведених тут історіях не можна обмежитися цим переліком.* (Сакс 117)

Jimmie was a fine-looking man, with a curly bush of grey hair, a healthy and handsome forty-nine-year-old. He was cheerful, friendly, and warm. (Sacks 60) – *Насправді Джиммі був привабливим 49-річним чоловіком із сивою кучерявою чуприною, здоровим на вигляд, бадьорим, привітним і щирим.* (Сакс 63)

Перший випадок демонструє приклад членування речень. У другому ми навпаки спостерігаємо об’єднання речень.

Наведемо ще приклад демонстрації трансформації, а саме пермутації, тобто перестановки, яку ми доволі часто зустрічаємо у матеріалі дослідження:

Its radical flux and incoherence could not be tolerated, acknowledged, for an instant – there was, instead, this strange, delirious, quasi-coherence, as Mr Thompson, with his ceaseless, unconscious, quick-fire inventions, continually improvised a world around him – an Arabian Nights world, a phantasmagoria, a dream, of everchanging people, figures, situations – continual, kaleidoscopic mutations and transformations. (Sacks 92) – *Він жодною мірою не визнає суперечності своїх історій, що квазіпослідовно впливають одна з одної –*

натомість бурхливий потік його думок перетворюється на феєрверк нескінченних, неусвідомлених фантазій; оточений безперервними спалахами нових імпровізацій, він, як Шехерезада, створює світ «тисячі й однієї ночі», світ-фантасмагорію, де живуть люди, імена й обличчя яких щомиті трансформуються, наче картинки механічного калейдоскопа. (Сакс 95)

Розглянемо ще такі одиниці дослідження як еквіваленти або прямі словникові відповідники з їх перекладом, яких у тексті ми зустріли 33 рази: *vertigo* – запаморочення, *physician* – лікар, *neurologist* – невропатолог, *diseases* – хвороби, *perception* – сприйняття, *prosthesis* – протез тощо.

Ще дуже часто зіштовхуємося з таким видом трансформації як адаптивне транскодування. Наведемо приклади даної трансформації: *exteroception* – екстероцепція, *rehabilitation* – реабілітація, *atrophy* – атрофія, *confabulations* – конфабуляції, *clinic* – клініка. Усього було виявлено 36 випадків цієї трансформації.

У тексті також було знайдено 18 випадків транскрибування, а саме: *thalamus* – таламус, *arhemia* – афемія, *arhonia* – афонія та інші.

Також нами було виявлено досить поширену трансформацію в матеріалі – транслітерацію. Загалом довелося виявити лише 26 випадків: *organism* – організм, *meningioma* – менінгіома, *deficit* – дефіцит.

В тексті ми виявили 27 випадків варіантних відповідників. Прикладом можуть слугувати такі одиниці: *capacity* – здатність, *cases* – дослідження, *excesses* – надлишки, *surgery* – операція, *disorders* – порушення, *precaution* – запобіжний захід та інші.

Зустрічаємо у тексті також 15 прикладів експлікації: *brainscan* – результати сканування головного мозку, *to restore* – спрямовані на відновлення, *encephalitis* – запалення головного мозку.

Також зазначимо, що в тексті досить часто зустрічаємо таку трансформацію як субституція, тобто граматична заміна. Таких випадків нарахуємо 11, а саме: *antibiotic* – антибіотики (зміна числа), *hypomanic* –

gipomania (зміна частини мови), *climax* – кульмінації (зміна числа), *limb* – кінцівки (зміна числа) тощо.

Оказіональний відповідник був виявлений у двох випадках: *session* – огляд, *routine* – процедура.

Інші трансформації були виявлені лише незначною мірою: *конкретизація* (*psychiatrist* – лікарка-психіатр), *змішане транскодування* (*hyperkinesia* – гіперкінезія) та *модуляція* (*hemiplegic* – напівпаралізований).

Ще пропонуємо розглянути медичні словосполучення та їх переклад.

Серед найпоширеніших трансформацій словосполучень виявилось калькування. Наприклад: *a massive tumor* – масивну пухлину, *cerebral neurology* – церебральної неврології, *degenerative process* – дегенеративний процес та інші. Усього було виявлено 63 випадки.

Досить часто зустрічаємо вилучення (16 випадків): *loss of memory* – пам'яті, *convulsions of movement* – спазмів, *proprioceptive body-model* – пропріоцептивну модель та ін.

Еквівалентнів ми знайшли 18 випадків, а саме: *corporeal identity* – тілесної ідентичності, *Parkinson's disease* – хвороба Паркінсона, *spinal tap* – спинномозкова пункція та ін.

Модуляція (9 випадків) була використана в таких випадках: *affect his eyes* – дати ускладнення на очі, *balance organs* – вестибулярного апарату.

Адаптивне транскодування (14 випадків): *cerebral diplegia* – церебральна диплегія, *retrograde amnesia* – ретроградна амнезія тощо.

Варіантний відповідник ми знаходимо у 40 випадках: *a huge lesion* – значних уражень, *verbal auditory agnosia* – мовленнєвої акустичної агнозії, *intractable seizures* – неконтрольовані напади.

Оказіональний відповідник зустрічається лише 4 рази: *lacks and losses* – розладів і втрат, *studies and stories* – дослідження та описи.

Також нами був виявлений прийом додавання (20 випадків): *microbial prophylaxis* – профілактичне введення протимікробних препаратів, *loss of language* – втрату здатності спілкуватися.

У перекладі ми знаходимо також прийом експлікації (27 випадків): *neurological kit* – набори для неврологічного тестування, *musical cortex* – музичні ділянки кори його мозку.

Інші трансформації зустрічаються дуже рідко, а саме компенсація: *such attacks* – таких нападів амнезії, *sodium amytal test* – піддала пацієнта дії амітал-натрію; пермутація: *doctor concluded* – зробив висновок фахівець, *centers in the brain* – мозковими центрами; субституція: заміна числа – *clinical curios* – клінічні курйози та заміна частини мови – *brain scans* – сканування мозку.

Як показав аналіз, трансформаційний переклад термінологічних одиниць здійснюється за допомогою таких перекладацьких прийомів, як контекстуальна заміна, заміна частини мови, додавання, вилучення, генералізація, транслітерація, модуляція та перестановка тощо.

Таким чином, більша частина термінологічних одиниць, виявлених методом суцільної вибірки з художнього тексту, є терміни-слова та термінологічні словосполучення. Вони виконують номінативну, образну та оцінюючу функції. Невелика частина термінологічних одиниць перекладена у трансформаційний спосіб.

Отже, ми можемо сказати, що перекладач Олена Опанасенко при перекладі зробила досить складну та велику роботу. Зробивши велику кількість змін, використавши безліч трансформацій вона все ж змогла зберегти адекватність перекладу та передати зміст в повній мірі, зробивши його зрозумілим читачу. Також перекладач зміг зберегти велику кількість лексичних одиниць та досягнув великого рівня еквівалентності. Можемо сказати, що твір Олівера Сакса дав перекладачу потенціал та можливості застосування перекладацьких трансформацій при перекладі. Крім того, перекладач зміг зберегти такий самий вплив на читача, який і був закладений автором.

Тож підсумовуючи, ми можемо сказати, що найбільш поширеним способом перекладу медичних термінів в британській постмодерністській літературі є: трансформації (при перекладі простих та складних термінів) -

адаптивне транскодування (21%), еквіваленти (18%), варіантні відповідники (16%), транслітерація (13%), транскрибування (11%), експлікація (9%); трансформації (при перекладі медичних словосполучень) – калькування (27%), варіантні відповідники (18%), експлікація (12%), еквіваленти (10%), вилучення (6%), адаптивне транскодування (5%), модуляція (3%).

ВИСНОВКИ

Дослідження, проведене у цій роботі, ставило за мету виявлення способів перекладу медичних термінів в британському постмодерністському художньому дискурсі. Матеріалом для аналізу послужили медичні термінологічні одиниці, відібрані шляхом суцільної вибірки із твору Олівера Сакса «Чоловік, який сплутав дружину з капелюхом та інші історії з лікарської практики».

У процесі дослідження ми з'ясували, що термін – це однозначне лексичне позначення поняття, що є частиною системи понять специфічної сфери професійних компетенцій, її основним понятійним елементом для виконання спеціальних цілей.

Крім цього, було відзначено основні характеристики терміна, а також проаналізовано різні підходи до визначення поняття «термінологія».

З іншого боку, ми проаналізували різні підходи до класифікації термінів. Основою даних класифікацій є різні ознаки термінів — змістовні, формальні, функціональні, внутрішньо- та позамовні. Отже, термін може класифікуватися з наукової точки зору щодо застосування, за джерелом запозичення, на основі хронологічного порядку.

Ми з'ясували, що медичні терміни не завжди є термінами-словами та словосполученнями. Структурний аналіз однослівних термінів показав, що переважають терміни, утворені шляхом афіксації. На другому місці знаходяться однокореневі терміни та в незначній кількості терміни, утворені за допомогою конверсії. Було зазначено, що терміни можуть бути запозичені з інших мов і створені з матеріалів власної мови. У терміні дотримуються закони фонетики та граматики конкретної мови. У зв'язку з глобалізацією мови науки, величезну вагу в медичних термінологіях мають терміни, побудовані на базі латинських та грецьких текстів.

Проблемами, з якими може зіткнутися перекладач під час перекладу медичних термінів, є полісемія, синонімія, фальшиві друзі перекладача,

абревіація, поява нової термінології внаслідок бурхливого розвитку галузі охорони здоров'я. У цій ситуації для точного визначення відповідного варіанту перекладу терміна необхідно уважно вивчити семантичне оточення в тексті та мати уявлення про конкретну сферу медицини.

Таким чином, у цій роботі було виявлено, що переклад термінів у наукових та художніх текстах пов'язаний з низкою труднощів, для подолання яких перекладачеві необхідно розуміти способи утворення термінів та розумітися на перекладацьких прийомах. Також важливо мати чітке уявлення про галузь знань, в якій здійснюється переклад термінологічної лексики, тому що від точності передачі терміну залежить адекватність перекладу медичного тексту.

Для визначення структурних та семантичних особливостей термінологічних одиниць медичної лексики у третьому розділі роботи було проаналізовано 400 медичних термінів із художнього твору британського письменника та за сумісництвом лікаря-невролога Олівера Сакса.

Найпродуктивнішим синтаксичним способом є утворення термінологічних словосполучень, кількість яких становить 135. Результати дослідження показали, що у способах утворення медичної термінології превалюють моделі атрибутивних словосполучень із описовим елементом у препозиції.

Аналіз перекладацьких рішень при передачі медичних термінів у художній літературі показав, що переклад за допомогою адаптивного транскодування та калькування є найбільш репрезентативним і становить 60% від загальної кількості досліджуваних термінів. В інших випадках основними перекладацькими прийомами, що використовуються при перекладі термінів (прості та складні однокомпонентні терміни та словосполучення), є варіантні відповідники (34%), еквіваленти (28%), експлікація (21%) та транслітерація (13%).

Здійснюючи аналіз методом суцільної вибірки, ми встановили, що найпоширеніший спосіб перекладу медичних термінів – це лексичні трансформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова, Галина. *Медицинская лексика: основные свойства и тенденции развития (на материале русского языка)*. КубГУ, 2003.
2. ---. *Медицинская лексика: основные свойства и тенденции развития: (на материале рус. яз.)*. КубГУ, 2003.
3. Авербух, Константин. *Общая теория термина*. МГОУ, 2006.
4. Аврахова, Людмила. *Англо-український медичний словник*. Книга плюс, 2010.
5. Агафонов, Анатолий. *Этимология и семантика некоторых медицинских терминов*. Т. 14, Вестник Смоленской государственной медицинской академии, 2015.
6. Акжигитов Георгий. *Большой англо-русский медицинский словарь*. Москва, 2005.
7. Аксенова, Галина и Кожухова, Наталья. *Особенности лингвистического и логико-понятийного аспектов изучения медицинских терминов*. Белорусский медицинский журнал, вып. 4, 2004, сс. 105-108.
8. Алексеев, Дмитрий *Сокращенные слова*. Просвещение, 2009.
9. Алексеева, Людмила. *Медицинский дискурс. Теоретические основы и принципы анализа*. Изд-во Пермского ГУ, 2002.
10. Алексеева, Ирина. *Введение в переводоведение*. Издательский центр Академия, 2004.
11. Алимов, Владимир и Артемьева Юлия. *Специальный перевод: Практический курс перевода*. Либроком, 2014.
12. Анісімова, Анастасія. *Методологія перекладу англомовних термінів гуманітарних і суспільно-політичних наук*. Київський університет, 2010.
13. Арнольд, Иван. *Стилистика современного английского языка*. Наука, 2002.
14. ---. *Стилистика. Современный английский язык: Учебник для ВУЗов 7-е изд.* Наука, 2005.

15. ---. *Лексикология современного английского языка*. Высшая школа, 2007.
16. Ахманова, Ольга. *Очерки по общей и русской лексикологии*. Либроком, 2009.
17. ---. *Словарь лингвистических терминов*. Едиториал УРСС, 2004.
18. Баринова, Елена. *Научный термин в современной художественной литературе*. Критика и семиотика, 2011.
19. Барсукова, Марина. *Медицинский дискурс: стратегии и тактики речевого поведения врача*. Саратовский ГУ, 2007.
20. Бархударов, Леонид. *Язык и перевод*. Москва: Междунар. Отношения, 2009.
21. Бейлинсон, Леонид. *Профессиональный дискурс: признаки, функции, нормы*. Перемена, 2009.
22. Бельская, Анна. «*Специфика перевода английской медицинской терминологии на русский язык*». Молодой ученый, вып. 4, 2017, сс. 275–277.
23. Беяева, Инна. *Общая специфика и проблемы медицинского перевода [монография]*. Бизнес-Наука-Общество, 2016.
24. Беяева, Ольга. *Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів*. Київ: ВСВ «Медицина», 2016.
25. Білозерська, Лариса та Возненко, Наталя. *Термінологія та переклад*. Нова Книга, 2010.
26. Бовсуновская, Александра и Николаева, Нина. *Филология и медицина*. Отечество, вып. 17, 2014, сс.108.
27. Богданова, Тетяна та Черноватий, Леонід. *Переклад англomовних галузевих термінів українською мовою*. In Statu Nascendi, вып. 19, 2019, сс. 15-2
28. Борисова, Лариса. *Ложные друзья переводчика научно-технической литературы*. Всесоюзный центр переводов научно-технической литературы и документации, вып. 73, 2010, сс. 108.

29. Боцман, Анатолій. *Структурно-семантичні та прагматичні особливості фармацевтичних текстів (на матеріалі англомовних інструкцій до вживання лікарських засобів)*. Молодий вчений, вип. 19, 2006, сс. 67-69.
30. Бугорская, Наталья. *Проблема термина и терминологические проблемы: [монография]*. Изд-во АлтГУ, 2007.
31. Булик-Верхола, Сергій та Наконечна, Галина. *Основи термінознавства: навчальний посібник*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014.
32. Бусел, Василь. *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Перун. 2005.
33. Вакуленко, Марія. *Українська термінологія: комплексний лінгвістичний аналіз: [монографія]*. Фоліант, 2015.
34. Васенко, Людмила. *Фахова українська мова: Навчальний посібник*. К.: Центр учбової літератури, 2008.
35. Васина, Марина. *Акцентное оформление терминологических словосочетаний в английском медицинском дискурсе*. ИГМУ, 2006.
36. Великода, Татьяна. *Лексическое значение общеупотребительного слова и термина*. Либроком, 2018.
37. Виноградов, Сергей. *Термин как средство и объект описания (на материале русской лингвистической терминологии)*. ННГУ, 2005.
38. Виноградов, Василий. *Перевод: общие и лексические вопросы*. Книжный дом, 2006.
39. Вікіпедія. URL: uk.wikipedia.org/wiki/Генезис
40. Влахов, Семён. *Непереводимое в переводе*. Международные отношения, 2009.
41. Волгина, Марина. *Перевод терминов как ключевых единиц специального текста*. Журнал «Перспективы науки и образования», вып. 6., 2013, сс. 170-175.
42. Гальперин, Игорь. *Очерки по стилистике английского языка: Опыт систематизации выразительных средств*. Либроком, 2014.

43. Герд, Александр. *Проблемы становления и унификации научной терминологии*. Вопросы языкознания, вып. 1, 2009, сс. 83-88.
44. Главацька, Юлія. *Термінологічне поле vs терміносистема: принципи наповнення та структуризації термінологічного поля в мові*. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 21, 2014, сс. 15–18.
45. Глущенко, Віктор. *Лінгвістичний метод і його структура*. Мовознавство, 2010.
46. Гринчишина, Дар'я. *Англо-український словник*. Нова книга, 2004.
47. Гринев-Гриневиц, Сергей. *Терминоведение: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений*. Академия, 2008.
48. Грошева, Анна. *К вопросу об ассиметрии терминологического знака в медицинской терминологии*. Известия Самарского научного центра Российской академии наук. Вып. 2(2), 2015, сс. 449–452.
49. Гумовская, Галина. *LSP: English for Professional Communication: Английский язык профессионального общения*. Аспект Пресс, 2008.
50. Гущина, Людмила. *Особенности языка медицины*. Журнал ГГМУ, вып. 1, 2005, сс. 105 –107.
51. Дев'ятко, Юрій. *Стратегии и тактики англо-русского перевода медицинской терминологии*. КП ОГТ, 2012.
52. ---. *Багатокомпонентні стоматологічні терміни: структурний аналіз та труднощі англо-українського перекладу*. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Вип. 58, 2015, сс. 319–322.
53. ---. *Лексикографічно-термінографічна діяльність медичного перекладача: принципи та інструменти*. Львів, 2018.
54. Єрьомкіна, Ганна та Скуратова, Татьяна. *The Latin language and bases of medical terminology (Латинська мова та основи медичної термінології): практичний курс*. Одес. держ. мед. ун-т, 2008.
55. Зубова, Лидия. *Английские медицинские аббревиатуры как часть профессиональной языковой картины мира*. Воронеж, 2009.

56. ---. *К вопросу об особенностях и трудностях перевода английских медицинских сокращений*. Вестник ВГУ. Вып. 2, 2005, сс. 113–117.
57. Казакова, Татьяна. *Практические основы перевода*. Союз, 2012.
58. Карцер, Геннадій. *Особливості перекладу термінологічної лексики на прикладі текстів медичного спрямування*. Наукові записки, вип. 51, 2013, сс. 151-154.
59. Ковалів, Юрій. *Літературознавча енциклопедія: у 2 т.* Академія, 2007.
60. Комиссаров, Вилен. *Общая теория перевода*. ЧеПо, 2006.
61. Король, Тімур та Бичкова, Софія. *Сучасна українська анатомічна термінологія в професійній освіті та практиці*. Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2012.
62. Левченко, Олена. *Науковий стиль: культура мовлення: навчальний посібник*. В-во Львівської політехніки, 2012.
63. Лейчик, Владимир. *Терминоведение: предмет, методы, структура*. УРСС, 2005.
64. Литвиненко, Ніна. *Стильові аспекти фахового мовлення (на матеріалі медичної лексики)*. Науково-публіцистичний журнал «Дайджест», вип.3, 2004, сс. 24–26.
65. Лотте, Дмитрий. *Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов*. Высшая школа, 2006.
66. *Медицинские сокращения*. URL: medalmanah.ru/abbreviations
67. Радишевська, Марія та Погребник, Василь. *Українська мова та Українська література. Новий довідник*. Казка, 2008.
68. Рецкер, Яков. *Теория перевода и переводческая практика*. Валент, 2010.
69. ---. *Что же такое лексические трансформации? "Тетради переводчика" №17*. Международные отношения, 2010.
70. Руцаков, Виталий. *Основания лингвистического перевода и проблемы сопоставления*. СПб, 2012.

71. Сакс Олівер, пер. Олена Опанасенко. *Чоловік який прийняв дружину за капелюха*. Наш Формат, 2017.
72. Самойлов, Денис. *О переводе медицинского текста*. Практика, 2006.
73. Солнцев, Евгений. *Общие и частные проблемы перевода медицинских текстов*. Вестник МГЛУ, вып. 9, 2010, сс. 131-141.
74. Суперанская, Анастасия. *Общая терминология: терминологическая деятельность*. АСТА, 2008.
75. Шелов, Сергей. *Очерк теории терминоведения: состав, понятийная организация, практические приложения*. СПбГУ, 2018.
76. Austrin, Miriam and Austrin, Harvey. *Learning Medical Terminology*. Mosby-Yearbook, 2000.
77. Birmingham, James. *Medical Terminology: A Self-Learning Text*. Mosby-Yearbook, 2007.
78. Brooks, Myrna L. *Exploring Medical Language. 4th ed.* Mosby, 2001.
79. Cambridge Dictionary. URL: dictionary.cambridge.org
80. Chabner, Davi-Ellen. *Basics of medical terminology. Latin and Greek origins – textbook for 1st year stydents of medicine*. Debrecen, 2013.
81. ---. *The Language of Medicine*, 11th edition, 2016.
82. Dictionary by Farlex. *Medical dictionary*. URL: medical-dictionary.thefreedictionary.com
83. Dzuganova, Bozena. “English medical terminology — different ways of forming medical terms.” *Jahr magazine of Comenius University*, №7, 2015 pp.55-69.
84. Fischbach, Henry. “Some anatomical and physiological aspects of medical translation, lexical equivalence, ubiquitous references and universality of subject minimize misunderstanding and maximize transfer of meaning”. *Meta*, №31, 2004, pp.16-21.
85. Montalt, Vincent. *Medical Translation Step by Step: Learning by Drafting (Translation Practices Explained)*. Routledge, 2014.
86. Oxford English Dictionary. URL: www.oed.com

87. Packeiser, Kirsten. *The General Theory of Terminology: A Literature Review and a Critical Discussion*. Copenhagen, 2009.
88. Sacks, Oliver. *The man who mistook his wife for a hat and other clinical stories*. Picador, 2011.
89. The language of medicine. Journal of the royal society of medicine.
URL: www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1079361/
90. Translation of Medical Terms. Translation journal. URL:
translationjournal.net/journal/49medical1.htm

ДОДАТОК 1. ТЕРМІНИ (ПРОСТІ ТА СКЛАДНІ), ЇХ ПЕРЕКЛАД ТА СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ

№	Слово (англ)	Переклад (укр)	Спосіб перекладу
1.	physician	лікар	еквівалент
2.	diseases	хвороби	еквівалент
3.	cases	дослідження	варіантний відповідник
4.	climax	кульмінації	еквівалент, субституція (число)
5.	crisis	кризи	еквівалент, субституція (число)
6.	pathology	патологія	адаптивне транскодування
7.	trisomic	трисомія	адаптивне транскодування, субституція (частина мови)
8.	neurology	неврологія	адаптивне транскодування
9.	psychology	психологія	адаптивне транскодування
10.	disorders	порушення	варіантний відповідник
11.	brain	мозок	еквівалент
12.	mind	свідомість	варіантний відповідник
13.	psychiatrists	психіатри	адаптивне транскодування
14.	mnemonist	мнемоніст	транслітерація
15.	migraine	мігрень	адаптивне транскодування
16.	to cure	долати такі хвороби	експлікація

17.	deficit	дефіцит	транслітерація
18.	dysfunctions	дисфункції	адаптивне транскодування
19.	aphonia	афонія	транскрибування
20.	aphemia	афемія	транскрибування
21.	aphasia	афазія	транскрибування
22.	alexia	алексія	транслітерація
23.	apraxia	апраксія	транслітерація
24.	agnosia	агнозія	транслітерація
25.	amnesia	амнезія	транслітерація
26.	ataxia	атаксія	транслітерація
27.	injury	травми	еквівалент
28.	damage to	уражень	варіантний відповідник
29.	perception	сприйняття	еквівалент
30.	neuropsychology	нейропсихологія	адаптивне транскодування
31.	pathography	патографічний	адаптивне транскодування, субституція (частина мови)
32.	intact	неушкоджений	антонімічний переклад
33.	investigation	дослідження	варіантний відповідник
34.	syndrome	синдром	транскрибування
35.	primitive	примітивну	адаптивне транскодування
36.	defects	синдроми враження правої півкулі	експлікація, додавання
37.	anosagnosia	анозагнозія	транслітерація
38.	descriptions	описи	еквівалент
39.	disorders	проблем	генералізація

40.	excesses	надлишки	варіантний відповідник
41.	impairments	порушення	варіантний відповідник
42.	reaction	реакції хворих	додавання
43.	to restore	спрямовані на відновлення	експлікація
44.	to compensate	компенсація	субституція (частина мови)
45.	organism	організм	транслітерація
46.	identity	ідентичність	еквівалент
47.	primary	первинним симптомом	додавання
48.	rehabilitation	реабілітація	адаптивне транскодування
49.	diabetes	діабет	адаптивне транскодування
50.	consulted	проконсультувався	еквівалент
51.	ophthalmologist	лікар-офтальмолог	адаптивне транскодування, додавання
52.	examined	перевірив	варіантний відповідник
53.	dementia	недоумство	варіантний відповідник
54.	clinic	клініка	адаптивне транскодування
55.	examine	оглянути	варіантний відповідник
56.	routine	процедура	оказіональний відповідник
57.	coordination	координація рухів	додавання
58.	reflexes	рефлекси	адаптивне транскодування
59.	tone	тонус	варіантний відповідник
60.	examination	огляд	варіантний відповідник
61.	function as	сумлінно виконувати обов'язки	додавання, емфатизація
62.	to see	обстежити	конкретизація

63.	testing	перевіряв	субституція (час)
64.	perception	сприйняття пацієнтів	еквівалент, додавання
65.	areas	зони	варіантний відповідник
66.	gnosis	гнозис	транслітерація
67.	capacity	здатність	варіантний відповідник
68.	unimpaired	неушкоджений	еквівалент
69.	inability	нездатність	еквівалент
70.	demented	недоумкуватий	емфатизація
71.	confused	сконфужений	калькування
72.	prosopagnosia	прозопагнозія	транслітерація
73.	disoriented	дезорієнтований	еквівалент
74.	neurologist	невропатолог	еквівалент
75.	hospital	лікарня	варіантний відповідник
76.	stimuli	щось	генералізація
77.	session	огляд	оказіональний відповідник
78.	unaffected	неушкоджений	варіантний відповідник
79.	EEG	енцефалограма	варіантний відповідник
80.	atrophy	атрофія	адаптивне транскодування
81.	cirrhosis	цироз печінки	еквівалент, додавання
82.	psychiatrist	лікарка-психіатр	додавання, конкретизація
83.	hypnotize	загіпнотизувати	еквівалент
84.	case	стан	оказіональний відповідник
85.	recovery	відновлення	варіантний відповідник
86.	neuropsychologically	з погляду нейропсихології	експлікація
87.	strokes	інсульти	варіантний відповідник

88.	senility	старече слабоумство	експлікація
89.	consciousness	усвідомлення	варіантний відповідник
90.	thrombosis	гострий тромбоз	додавання, адаптивне транскодування
91.	spasticity	спазми	варіантний відповідник
92.	problems	критичні симптоми	конкретизація, додавання
93.	muscles	м'язи	еквівалент
94.	tendons	сухожилля	еквівалент
95.	joints	суглоби	еквівалент
96.	proprioception	пропріоцепція	адаптивне транскодування
97.	exteroception	екстероцепція	адаптивне транскодування
98.	interoception	інтероцепція	адаптивне транскодування
99.	gallstones	жовчнокам'яна хвороба	еквівалент
100.	operation	операція	адаптивне транскодування
101.	antibiotic	антибіотики	транслітерація, субституція (число)
102.	precaution	запобіжний захід	варіантний відповідник
103.	complications	ускладнення	еквівалент
104.	surgery	операція	варіантний відповідник
105.	respirator	апарат штучного дихання	експлікація
106.	neuritis	неврит	еквівалент
107.	inflammation	запалення нервових закінчень	експлікація
108.	neurosyphilis	нейросифіліс	адаптивне транскодування
109.	physiologist	фізіолог	адаптивне транскодування
110.	deaf	він (слух) зникає	експлікація

111.	inflow	потік нервових сигналів	експлікація
112.	therapy	терапія	адаптивне транскодування
113.	disabled	інвалід	еквівалент
114.	blind	сліпа	еквівалент
115.	paralyzed	паралізована	еквівалент
116.	labyrinthectomised	порушення після лабіринтектомії	додавання
117.	polyneuritis	поліневрит	адаптивне транскодування
118.	pyridoxine	піридоксин	транскрибування
119.	spasticity	спастичність	адаптивне транскодування
120.	athetosis	атетоз	адаптивне транскодування
121.	retarded	розумово відстала	еквівалент
122.	regressed	здеградована	варіантний відповідник
123.	deformed	деформований	еквівалент
124.	handicapped	інвалід	еквівалент
125.	limb	кінцівки	еквівалент, субституція (число)
126.	phantom	фантом	транскрибування
127.	neuroma	неврома	адаптивне транскодування
128.	amputees	пацієнти з ампутованими кінцівками	експлікація
129.	faradizations	фарадизація	адаптивне транскодування, субституція (число)
130.	vertigo	запаморочення	еквівалент
131.	prosthesis	протез	еквівалент
132.	sciatica	радикуліт	варіантний відповідник
133.	vestibules	вестибулярний апарат	експлікація
134.	the labyrinth	кістковий лабіринт	експлікація

135.	optometrist	оптик	еквівалент
136.	aprosodia	апросодія	транслітерація
137.	mania	манія	адаптивне транскодування
138.	pathology	медична патологія	адаптивне транскодування, додавання
139.	hypertrophy	гіпертрофія	адаптивне транскодування
140.	monstrosities	новоутворення	деметафоризація
141.	teratoma	тератоми	транслітерація, субституція (число)
142.	akinesia	акінезія	транслітерація
143.	aboulia	абулія	транскрибування
144.	adynamia	адинамія	транслітерація
145.	anergia	анергія	транскрибування
146.	hyperkinesia	гіперкінезія	змішане транскодування
147.	hyperboulia	гіпербулія	змішане транскодування
148.	hyperdynamia	гіпердинамія	змішане транскодування
149.	parakinesia	паракінезія	транслітерація
150.	chorea	хорея	транскрибування
151.	tics	нервові тики	експлікація
152.	paragnosia	парагнозія	транслітерація
153.	thalamus	таламус	транскрибування
154.	hypothalamus	гіпоталамус	транскрибування
155.	amygdala	мигдалеподібне тіло	модуляція
156.	intoxications	інтоксикації	адаптивне транскодування
157.	infections	інфекції	адаптивне транскодування
158.	subcortex	підкірка головного мозку	еквівалент
159.	catatonia	кататонія	транслітерація

160.	dystonia	дистонія	транслітерація
161.	syphilis	сифіліс	транскрибування
162.	penicillin	пеніцилін	транслітерація
163.	neurosyphilis	нейросифіліс	адаптивне транскодування
164.	spirochetes	бактерії спірохети	транскрибування, додавання
165.	stethoscope	стетоскоп	транскрибування
166.	unconsciously	несвідомо	еквівалент
167.	perceptions	почуття	варіантний відповідник
168.	confabulations	конфабуляції	адаптивне транскодування
169.	mythomania	міфоманія	транскрибування
170.	hypomanic	гіпоманія	адаптивне транскодування, субституція (частина мови)
171.	craniotomy	краніотомія	адаптивне транскодування
172.	meningioma	менінгіома	транслітерація
173.	carcinoma	карцинома	транскрибування
174.	schizophrenia	шизофренія	транскрибування
175.	seizures	епілептичні напади	модуляція
176.	hyperosmia	гіперосмія	адаптивне транскодування
177.	otologist	оториноларинголог	еквівалент
178.	fever	гарячка	варіантний відповідник
179.	electroencephalogram	енцефалограма	вилучення
180.	brainscan	результати сканування головного мозку	експлікація
181.	amusia	амузія	транслітерація
182.	anticonvulsants	антиконвульсивні препарати	додавання
183.	apoplexy	апоплексія	адаптивне транскодування

184.	bulimia	розлади, що пов'язані з неконтрольованим підвищенням апетиту (булімія)	транслітерація, додавання
185.	myoclonus	самовільні м'язові спазми (міоклонус)	експлікація, транслітерація
186.	polydipsia	спрага (полідипсія)	транслітерація, додавання
187.	satyriasis	чоловіча гіперсексуальність (сатиріаз)	адаптивне транскодування, додавання
189.	paraphilia	парафілія	транскрибування
190.	coma	кома	транслітерація
191.	hemiplegic	напівпаралізований	модуляція
192.	hyper-mnesia	гіпермнезії	адаптивне транскодування
193.	nasopharyngeal	що проходять крізь носоглотку	експлікація
194.	uncus	гачкоподібна звивина	оказіональний відповідник
195.	retardate	недоумкуватого	емфатизація
196.	autism	аутист	транслітерація, субституція (частина мови)
197.	hyperlexic	гіперлексія	адаптивне транскодування, субституція (частина мови)
198.	encephalitis	запалення головного мозку	експлікація
199.	epithelium	епітелій	адаптивне транскодування
200.	trachea	трахея	транскрибування

**ДОДАТОК 2. МЕДИЧНІ ТЕРМІНИ-СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ, ЇХ
ПЕРЕКЛАД ТА СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ**

№	Словосполучення (англ)	Переклад (укр)	Спосіб перекладу
1.	clinical tales	історії з лікарської практики	функціональна заміна
2.	condition of sickness	стані хвороби	калькування
3.	first intimations	перших проявів	оказіональний відповідник
4.	neurology of identity	неврологією ідентичності	калькування
5.	the psychical and the physical	психічним та фізичним	калькування
6.	studies and stories	дослідження та описи	варіантний відповідник, оказіональний відповідник
7.	physiological processes	фізіологічні процеси	калькування
8.	impersonal neurological science	безособовій неврології	вилучення
9.	neurological patients	неврологічних пацієнтів	калькування
10.	clinical curios	клінічні курйози	калькування, субституція (число)
11.	case of visual agnosia	випадок зорової агнозії	варіантний відповідник
12.	loss of language	втрату здатності спілкуватися	додавання
13.	loss of memory	пам'яті	вилучення
14.	loss of vision	зору	вилучення
15.	loss of dexterity	рухатися	вилучення
16.	loss of identity	самоідентичності	вилучення
17.	lacks and losses	розладів і втрат	оказіональний відповідник, еквівалент
18.	specific functions (or faculties)	певних функцій або спроможностей	оказіональний відповідник, еквівалент
19.	loss of speech	втрату мовлення	калькування
20.	neural or mental function	розумовій чи нервовій функції	варіантний відповідник,

			еквівалент
21.	partly or wholly deprived	порушеній чи втраченій	модуляція
22.	through disease	внаслідок хвороби	варіантний відповідник
23.	failure to develop	вади розвитку	функціональна заміна
24.	a particular portion	певної ділянки	варіантний відповідник
25.	left hemisphere of the brain	лівої півкулі мозку	калькування
26.	cerebral neurology	церебральної неврології	калькування
27.	'centers' in the brain	мозковими «центрами»	пермутація
28.	mental performances	ментальних актів	варіантний відповідник
29.	intricate internal structure	складної внутрішньої структури	калькування
30.	physiological basis	фізіологічний базис	калькування
31.	disorders of recognition	порушення розпізнавання	калькування
32.	a huge lesion	значних уражень	варіантний відповідник
33.	basic creatural brain	базового тваринного мозку	модуляція
34.	direct consciousness	безпосередній свідомості	калькування
35.	mortally ill	невиліковною хворобою	нейтралізація
36.	physical foundations	фізичних основ	калькування
37.	case-history	історії хвороби	еквівалент
38.	neurological disorders	неврологічні розлади	калькування
39.	affecting the self	що позначаються на особистості пацієнта	модуляція
40.	loss or excess	браком чи надлишком	калькування
41.	to preserve its identity	збереження власної ідентичності	калькування
42.	nervous system	нервової системи	калькування
43.	disease entity	вид хвороби	варіантний відповідник
44.	delusions of paranoia	параноїдальне марення	пермутація
45.	pathological physiology	патофізіологія	об'єднання
46.	the Parkinsonian syndrome	синдрому паркінсонізму	пермутація, субституція (частина мови)

47.	brain damage	ушкодження головного мозку	додавання
48.	affect his eyes	дати ускладнення на очі	модуляція
49.	doctor concluded	зробив висновок фахівець	пермутація, додавання
50.	neurological exam	неврологічного огляду	варіантний відповідник
51.	muscle strength	м'язова сила	варіантний відповідник
52.	a trifle abnormal	незначну аномалію	варіантний відповідник
53.	test of a reflex	перевірка рефлексу	варіантний відповідник
54.	resumed my examination	підсумував свої спостереження	варіантний відповідник
55.	conventional neurology	класичної неврології	варіантний відповідник
56.	temporal lobes	скроневі долі доктора	додавання
57.	were obviously intact	функціонували злагоджено	вилучення
58.	musical cortex	«музичні» ділянки кори його мозку	експлікація
59.	parietal and occipital lobes	тім'яній та потиличній долях	калькування
60.	visual processing	оброблялася зорова інформація	експлікація
61.	neurological kit	наборі для неврологічного тестування	експлікація
62.	patients with aphasia	пацієнтами-афатиками	пермутація
63.	visual field deficits	звуження зорового поля	варіантний відповідник, конкретизація
64.	visual memory	зорову пам'ять	еквівалент
65.	internal visualization	внутрішньої візуалізації	калькування
66.	almost hallucinatory	немов у яскравих галюцинаціях	експлікація
67.	lost faculties	втрачених здібностей	варіантний відповідник
68.	profound visual agnosia	глибокої зорової агнозії	калькування
69.	powers of representation and imagery	здатність до образного уявлення	вилучення
70.	sense of the concrete	переживання	варіантний

		конкретної	відповідник
71.	sense of reality	чуттєвої реальності	варіантний відповідник
72.	pathological exhibit	експонувала його трагічну патологію	експлікація, додавання
73.	a massive tumor	масивну пухлину	калькування
74.	degenerative process	дегенеративний процес	калькування
75.	cognitive hypotheses	когнітивними гіпотезами	калькування
76.	schematic neurology	схематична неврологія	калькування
77.	defective schemata	дефектних схем	варіантний відповідник
78.	patients with Korsakov's	синдром Корсакова	вилучення
79.	frontal-lobe syndromes	синдромами лобної долі	калькування
80.	neuropsychological disorders	нейропсихологічних розладів	калькування
81.	computational neurology	обчислювальна неврологія	калькування
82.	mental processes	ментальні процеси	адаптивне транскрибування
83.	disease pathology	патології, що спричинила його розлад	експлікація
84.	an acute head injury	проникна травма голови	варіантний відповідник
85.	visual perception	зорове сприйняття	варіантний відповідник
86.	memory lapses	провалами в пам'яті	еквівалент
87.	intelligence testing	тестах на перевірку розумових здібностей	експлікація
88.	memory traces	сліди щойно пережитого	експлікація
89.	alcoholic degeneration	алкогольної дегенерації	калькування
90.	mammillary bodies	мамільярних тіл	еквівалент
91.	memory of recent events	нещодавньої пам'яті	вилучення
92.	gross disturbances	суттєві порушення	варіантний відповідник
93.	isolated impressions	ізолюваних епізодів	варіантний відповідник
94.	brain scans	сканування мозку	субституція (частина мови)
95.	massive brain damage	значного ушкодження мозку	калькування

96.	memory impairment	проблеми з пам'яттю	варіантний відповідник
97.	retrograde amnesia	ретроградна амнезія	адаптивне транскодування
98.	sodium amytal test	піддала пацієнта дії аміталнатрію	компенсація, додавання
99.	extreme amnesia	тотальна амнезія	варіантний відповідник
100.	special anxiety	особливого занепокоєння	варіантний відповідник
101.	impersonal psychology	безособової психології	калькування
102.	nursing sister	медсестру	еквівалент
103.	memory-hole	провалля у пам'яті	варіантний відповідник
104.	unmemoried man	людині, позбавленій пам'яті	експлікація
105.	patients with tumors	онкохворими пацієнтами	функціональна заміна
106.	Transient Global Amnesia (TGA)	Короткочасної глобальної амнезії (КГА)	еквівалент
107.	head injuries	черепно-мозкових травмах	експлікація
108.	severe and singular amnesia	гостра амнезія	вилучення
109.	such attacks	таких нападів амнезії	конкретизація
110.	brain injuries	травми головного мозку	додавання
111.	final amnesia	остаточна амнезія	варіантний відповідник
112.	terminal dementia	перебігу старечого слабоумства	додавання
113.	consequence of a stroke	внаслідок інсульту	калькування
114.	acutely ill	важка хвороба	субституція (частина мови)
115.	severe seizures	важкі судоми	варіантний відповідник
116.	in-patient care	стаціонарного лікування	еквівалент
117.	automatic and unconscious	автоматично й несвідомо	калькування
118.	admitted to hospital	шпиталізували	модуляція
119.	microbial prophylaxis	профілактичне введення	експлікація

		протимікробних препаратів	
120.	great anxieties	особливих хвилювань	варіантний відповідник
121.	pre-operative anxiety	передопераційна тривога	калькування
122.	anxiety hysteria	істерія, спричинена передопераційними страхами	експлікація
123.	typical conversion symptoms	типовий прояв конверсії	варіантний відповідник
124.	vocal posture	чітко вимовляти слова	експлікація
125.	biparietal syndrome	біпаріетальний синдром	адаптивне транскодування
126.	parietal lobes	тім'яні долі мозку	додавання
127.	sensory information	сенсорну інформацію	калькування
128.	sensory testing	сенсорику й перевірко	субституція (частина мови)
129.	proprioceptive deficit	дефіцит пропріоцептивних відчуттів	експлікація
130.	the physical medicine specialist	фахівця з фізичних методів лікування	експлікація
131.	spinal tap	спинномозкова пункція	еквівалент
132.	acute polyneuritis	гостру форму поліневриту	додавання
133.	sensory neuritis	сенсорний неврит	калькування
134.	spinal fluid	спинномозкову рідину	еквівалент
135.	Guillain-Barre syndrome	синдрому Гієна-Барре	транскрибування
136.	vestibular system	вестибулярній системі	калькування
137.	balance organs	вестибулярного апарату	модуляція
138.	proprioceptive bodymodel	пропріоцептивну модель	вилучення
139.	auditory feedback	слухового сприйняття та орієнтування на звуки	експлікація
140.	head cold	застудних захворювань	модуляція
141.	inflowing impulses	імпульсами	вилучення
142.	vocal organs	органів голосового апарату	експлікація
143.	neurological recovery	неврологічних змін	оказіональний відповідник
144.	vestibular impairment	вестибулярними	калькування

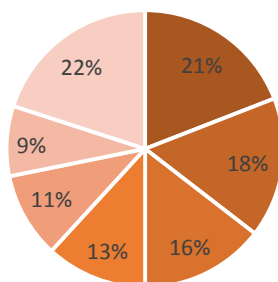
		розладами	
145.	spinal cord	хребет	еквівалент
146.	corporeal identity	тілесної ідентичності	еквівалент
147.	nervous system	нервової системи	еквівалент
148.	sensory neuronopathies	сенсорні невропатії	адаптивне транскодування
149.	body-image disturbances	порушення образу тіла	варіантний відповідник
150.	cardiology ward	відділення кардіології	еквівалент
151.	atrial fibrillation	порушення серцевого ритму — миготіння передсердь	експлікація, додавання
152.	left hemiplegia	паралічу лівої половини тіла	еквівалент
153.	hemiplegic limb	паралізованою кінцівкою	варіантний відповідник
154.	congenitally blind	вроджену сліпоту	субституція (частина мови)
155.	cerebral palsy	церебральний параліч	еквівалент
156.	Little's disease	хвороба Літла	еквівалент, транслітерація
157.	cerebral diplegia	церебральна диплегія	адаптивне транскодування
158.	sensory capacities	чутливість	модуляція
159.	gross sensory 'deficit'	цілковитого чуттєвого «дефіциту»	калькування
160.	functionless—"useless"	«безкорисність»	вилучення
161.	gnostic systems	системі гностичної чутливості	додавання
162.	dissociated gnostic system	систему гностичної чутливості	вилучення, модуляція
163.	developmental agnosia	агнозія, пов'язана з затримкою розвитку	експлікація
164.	mildly retarded	із легкою формою слабоумства	експлікація
165.	acquired agnosia	набутої агнозії	калькування
166.	feeling of de-realization	відчуття «безрукості» чи «безногості»	експлікація
167.	sensory ghosts	чуттєвими примарами	калькування
168.	intensely painful	нестерпно болісні фантоми	додавання
169.	'body-image' disorders	розлади «образу тіла»	калькування
170.	peripheral ones	периферійних факторів	експлікація

171.	nerve-stump	кукси нерва	пермутація
172.	nerve-damage	пошкодженні	вилучення
173.	nerve-block	блокуванні	вилучення
174.	nerve-stimulation	подразненні нервів	варіантний відповідник
175.	peripheral determinants	периферичні чинники	варіантний відповідник
176.	intrusive phantom	нав'язливий фантом	калькування
177.	sensory stroke	сенсорним інсультом	калькування
178.	peripheral pathological disorder	периферійний патологічний розлад	калькування
179.	artificial limb	протезів	варіантний відповідник
180.	brachial plexus	плечового сплетення нервів	експлікація
181.	peripheral stimulus	периферійними стимулами	калькування
182.	labyrinthine disorder	запаленням внутрішнього вуха	експлікація
183.	positional illusions	уявні переміщення власного тіла у просторі	експлікація
184.	acute onset of tabes	гострі напади табесу	калькування
185.	proprioceptive scotoma	пропріоцептивна скотома	адаптивне транскодування
186.	slipped disc	зміщення міжхребцевого диска	додавання, субституція (частина мови)
187.	electrophysiological studies	електрофізіологічних обстежень	варіантний відповідник
188.	sensory polyneuropathy	сенсорну поліневропатію	калькування
189.	Parkinson's disease	хворобою Паркінсона	еквівалент
190.	semicircular canals	напівкруглі канали	калькування
191.	disintegrations in Parkinsonism	порушення у випадках паркінсонізму	додавання
192.	Parkinsonian patients	хворі	генералізація
193.	massive stroke	масивний інсульт	калькування
194.	'tonal' agnosia	«тональну» агнозію	калькування
195.	malignant glaucoma	злякисну глаукому	калькування
196.	febrile tuberculous highs	сухотну лихоманку	вилучення, модуляція
197.	spirochetal inspirations	сифілітичні осяяння	оказіональний

			відповідник, модуляція
198.	Tourette patient	один із хворих, що страждав на синдром Туретта	експлікація
199.	post-encephalitic patients	постенцефалітним пацієнтам	калькування
200.	basal ganglia	базальних ганглій	адаптивне транскрибування

ДОДАТОК 3. ВІДСОТКОВЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Способи перекладу медичних термінів (простих та складних), %

- адаптивне транскодування
- еквіваленти
- варіантні відповідники
- транслітерація
- транскрибування
- експлікація
- інше

ДОДАТОК 4. ВІДСОТКОВЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ

SUMMARY

Alesia Voitenko. Ways of Medical Terms Translating in British Postmodern Literary Discourse. – Mykolaiv, 2022.

The study carried out in this paper was aimed to identify medical terms translating ways in British postmodern literary discourse. The material for the analysis was selected by continuous sampling from the work of Oliver Sacks “The Man Who Mistook His Wife For A Hat And Other Clinical Stories”.

In the process of research we found out that a term is an unambiguous lexical designation of a concept that is part of the system of concepts of a specific area of professional competence, its main conceptual element for the fulfillment of special purposes.

In addition, the main characteristics of the term were noted, and various approaches to the definition of the notion "terminology" were analyzed.

In addition, we analyzed different approaches to the classification of terms. A term can be classified scientifically by usage, by source of borrowing, based on chronological order.

We found out that medical terms are not always terms-words and phrases. Structural analysis of single-word terms showed that the terms formed by affixing predominate. In second place are single-root terms and a small number of terms formed with the help of conversion. It was pointed out that terms could be taken from other languages and created from materials in one's own language. The term follows the laws of phonetics and grammar of a particular language. In connection with the globalization of the language of science, terms formed on the basis of Latin and Greek texts have a huge role in medical terminology.

Thus, in this work it was found that the translation of terms in scientific texts is associated with a number of difficulties, in order to overcome which the translator needs to understand the methods of term formation and understand translation techniques. It is also important to have a clear idea of the field of science in which the

translation of terminological vocabulary is carried out, since the adequacy of the translation of the medical text depends on the accuracy of the translation of the term.

Carrying out the analysis using the method of continuous sampling, we found that the most common type of medical terms translation is lexical transformations.

Key words: *medicine, translation, translation transformations, medical text, equivalence, adequacy.*